Jalkamatkoilta

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta svenska verk av August Ramsay (1859-1943), översatt till finska av Aatto Suppanen (1855-1898) och illustrerat av Alex Federlay (1865-1932) har digitaliserats för Doria i november 2014 av **Nationalbiblioteket i Helsingfors** och anpassats för Projekt Runeberg i mars 2017 av Ralph E.

MATKAILU JA VIREYS

II

JALKAMATKOILTA

KIRJOITTI

TOHT. AUGUST RAMSAY

SUOMENNI AATO B.

KUVAT A FEDERLEYN TEKEMAT

PORVOOSSA 1891.

Werner Söderström'in kustannuksella.

Hinta: 1 m. 75 p.

MATKAILU JA VIREYS.

II.

JALKAMATKOILTA

KIRJOITTI

TOHT. AUGUST RAMSAY.

SUOMENSI

AATTO S.

KUVAT A. FEDERLEYN TEKEMÄT.

PORVOO 1891.

Werner Söderström'in kustannuksella.

KUOPIO 1891.

O. W. BACKMAN'IN KIRJAPAINO*Jalkamatkailijan vappa elämä on aina siitä asti, kuin nuorena ylioppilaana tein ensi matkani ympäri inaan, houkutellut minua uusille retkille. Kesähuvilan rauha on joka vuosi ainakin joksikin ajaksi vaihdettu jalkamatkaan eri seuduissa. Lupa-ajan tultua olen täyttänyt reppuni ja lähtenyt matkalle, ja joka kerran olen niiltä matkoiltani saanut muistoja ja kokemuksia, jotka ovat runsaasti korvanneet kaikki vaivat. Kävelijä on vaatimattomin kaikista matkailijoista, ja sen tähden on hän kaikkialla tervetullut vieras. Etsimättä kohtaa häntä maalaiselämä kaikkine moninaisesti vaihtelevine oloinen, joten hänen matkansa saa paljon syvällisempää sisällystä, kuin paljas luonto voi antaa.*

Niiden joukosta, jotka varustautuvat tällaisille matkoille, etsii tämä kirjanen lukijoitansa. Minä olen siinä antanut ohjeita ja neuvoja, jotka voivat olla ensikertalaiselle jalkamatkalla hyödyksi. Näidenohjeiden ja neuvojen jonkin verran valaisemiseksi on kirjan alussa muutamia hajanaisia kuvauksia omilta matkoiltani. Ne julaistaan tässä ilman mitään vaatimuksia. Ehkä ne kuitenkin voivat innostuttaa lukijaa noudattamaan esimerkkiä ja lähtemään retkeilylle kauniisen, avaraan maahamme.

Helsingissä joulukuussa 1891.

Kirjan tekijä.

*

Sisällys.

Jalkamatkoilta.

Monta vuotta on jo kulunut siitä, kuin tein ensimmäisen pitkän kävelymatkani Suomessa. Se tapahtui kesällä 1877. Olin silloin nuori ylioppilas, samoin kumppanitkin, joiden kanssa kävelyliitto oli tehty.Tällaisen matkan ajatus oli herännyt meissä jo koulu aikana, mutta vasta nyt oli mielestämme tullut sopiva aika panna se toimeen. Kaikilla meillä oli jo ensimmäinen ylioppilasvuosi elettynä. Kumppanit olivat oleksineet Helsingissä, kuunnelleet luentoja yliopistossa, ottaneet osaa osakunnan elämään ja täysin tutustuneet kaikkiin akatemiallisiin oloihin. Sallimus tosin ei ollut minulle suonut samoja etuja, minä olin koko vuoden sijaisena hoitanut kolleegan virkaa maaseutu-lyseossa; mutta jos ei oteta lukuun tätä pientä kokemuksien ja kehityksen epätasaisuutta, saattoi kumppaniseuraamme katsoa ulkonaisesti hyvin yhteen sopivaksi. Sisällisen seurarauhan säilymisestä oli hyvä toivo, kun me hyvinä kumppaneina olimme yhdessä kulkeneet läpi koko koulun ihan ensi luokalta viimeiselle asti.

Hyvässä toivossa saavamme iloisen kesän kokoutui pieni joukkomme Viipuriin, ja kuin minä 15 päivänä kesäkuuta pääsin virastani — koulujen kevätlukukausi oli siihen aikaan kahta viikkoa pitempi kuin nyt — olimme viimeinkin valmiit lähtemään. Emmekä totisesti toiveissamme pettyneetkään. Kuin 7 päivänä elokuuta Hämeenlinnasta erosimme kukin omille teilleen, oli sopu kumppanien kesken vielä ennellään ja me olimme koko seitsemän viikkoa nauttineet täydellisen vapauden kaikkea suloutta. Olimme kulkeneet puolen Suomea; pitämättä lukua mistäänmatkasuunnista ja lähtöajoista olimme astuskelleet paikasta paikkaan ja käyttäneet päivämme, miten milloinkin sattui. Päivämarssin pituus ei ollut aamusta määrättynä eivätkä myöskään levähdyspaikat merkityt mihinkään edeltä päin tehtyyn matkasuunnitelmaan. Missä hyvänsä näkyi viehättävä paikka, siihen poikkesimme, ja lepoaika sekin oli mitattu ainoastaan sen perusteen mukaan, että saimme nauttia kaikkea hyvää ja kaunista, missä sitä vain eteen sattui. Me tosiaan annoimme kullakin päivällä olla surun itsestään, huomispäivästä me emme tienneet mitään, oli sittekin; kuin se tuli, vielä aika sitä ajatella. Ja juuri täten oli matkamme saanut runsaammin sisällystä. Kun usein oli täytynyt tyytyä majapaikkaan melkein ihan valitsematta, olimme siten joutuneet hyvin monenlaisiin oloihin ja nähneet kansanelämän kaikkia eri muotoja ja vivahduksia. Kävelijän ulkoasun yksinkertaisuus oli kaikkialla toimittanut meille ystävällistä vastaan ottoa, ja me olimme huomanneet, miten paljon lähempänä jalkamatkailija on kansaa ja miten paljon enemmän mieltymystä ja osanottoa hän saavuttaa kuin ylhäinen matkustaja.

Tosin matkallamme ei ollut tapahtunut jännittäviä seikkailuja, mutta, mitä olimme kokeneet, oli kyllin riittänyt tekemään lupa-aikamme sisällysrikkaaksi. Alkavia kun vasta olimme, oli meillä tosin usein ollut vaikeuksia voitettavana varustemme sopimattomuudentähden, mutta ne varjopuolet pian unhottuivat ja pysyväksi tulokseksi matkastamme jäi päätös lähteä jonakin seuraavana vuonna taas löytömatkoille omaan maahan. Sen luontoa ja kansaa olimme alkaneet oppia tuntemaan, meillä oli halu uudistaa ja laajentaa sitä tuttavuutta; Ja varma on, että jos kuka hyvänsä on vähänkin koettanut sellaista vapaata elämää, hän mielellään ainakin muutamiksi viikoiksi vaihtaa „kesävieton“ unteloisen mukavuuden siihen sulouteen, jota kuljeksiminen maaseuduilla tarjoaa.

Kuopioon päin pyrkivän höyrylaivan kannella olimme aamulla lähteneet Viipurista ja parissa tunnissa saapuneet Saimaan kanavan varrelle Rättijärvelle. Siihen me pysähdyimme ja käänsimme matkamme kohti Jääsken

kirkkoa. Ensi kerran kiinnitettiin hyvästi nuoritetut reput selkään ja pikku joukkomme läksi liikkeelle. Iloisina riensimme alas maantielle, joka oli avoinna edessämme. Kohta jäi kanavan rantain huvila-alue jäljelle, silmää eivät enää puoleensa vetäneet siistittyjen kesähuvilain hiekoitetut käytävät eikä huolellisesti hoidetut istutukset, puiden välissä ei enää näkynyt huvilaelämään välttämättä kuuluvia makuuverkkoja; samallapa myöskin haihtuivat kaikki muistotkin hiljaisen kesäelämän mukavuusiloista. Vastaamme löyhähteli metsän tuoksu ja ympärillämme oli luonto raikkaana ja elävänä. Edessämme tanssimuutamia vasikoita tien varrella; ne oli juuri päästetty ulos vapauteen, ja se niitä huumasi, kesäilma ja valo levittivät elämän virkeyttä kaikkiin heidän jäseniinsä. Me tunsimme mieltymystä noihin elukoihin, me ymmärsimme niiden iloa osoittavat hypähtelemiset. Talvisyöttö kirjoilla ja vakavalla työllä oli päättynyt, nyt mekin olimme menossa kesälaitumille. Ja samoin kuin nelijalkaiset ystävämme, emme mekään olleet kahlitut mihinkään säännölliseen kulkujärjestykseen eikä marssitahtiin, vaan astuimme milloin tiheässä joukossa, milloin joka mies erikseen tai pikku ryhmissä; ei siinä tarvittu seuraa eikä järjesteltyä keskustelua tekemään astuntaa kevyeksi: luonto oli ensimmäisessä kevätasussaan ja se tarttui meihin, kaikki ympärillämme oli uutta ja piti mieltä virkeänä. Siten kului ensi peninkulma.

Yleisellä matkailijain tiellä Rättijärveltä Imatralle ei ole mitään erikoista viehätystä, se päin vastoin on ihan yksitoikkoinen. Siitä me alussa vähän huolimme, sillä sisällinen iloisuutemme peitteli meiltä kaikki seudun kauneuden vajavaisuudet; lauleskellen ja riemuiten riensimme eteen päin. Mutta päivemmällä, kuin aurinko paahtoi kuumimmillaan ja me jo olimme ehtineet kappaleen toista peninkulmaa, laimeni virkeys, ja päivällislevähdyksen aikana tunkeutui esiin jo vakavia arveluita. Ei mikään tässä maailmassa ollut mielestämme täydellistä, kaikkeinvähimmän ansaitsivat meidän varuksemme suurta arvoa. Hämärän aavistuksen tavoin aloimme tajuta sitä, vaikka alussa kyllä koetimmekin torjua kaikkia huolia pois luotamme.

Siihen aikaan oli matkailuelämä Suomessa vielä ihan ensi kapaloissaan. Kangasala, Punkaharju ja vesitie Kuopioon olivat melkein ainoat huvimatkapaikat sisämaassa, ja nekin matkat tehtiin kaikkein mukavimmilla kulkuneuvoilla, kuin oli saatavana. Jalkamatkat ulomma kotiseudun rajoja olivat perin harvinaisia, kanootti- ja polkupyöräretket olivat ihan tuntemattomat. Samalla oli myöskin hyvin vähäinen ja tietyksi leviämätön kaikki kokemus siitä, mitkä varukset ja reput ovat soveliaat pitkälle jalkamatkalle, jolle suurta kapusäkkiä ei käy ottaa mukaan. Joku tosin oli ollut mukana jollakin kävelyllä ulkomailla, Norjassa tai Sveitsissä, ja tiesi kertoa matkailijan repuista, puvuista j. m. s. taikkapa näyttää itsestään valokuvaakin, jossa hän oli alppien kiipeilijän tamineissa, mutta kaikki se kuului matkamuistelmain alalle ja tuli sitäkin vähemmin noudatettavaksi kotimaassa, kuin tähän aikaan ei vielä ollut kehittynyt eikä juuri houkuttelevan luontoinenkaan tuo samanlaisten matkojen kotimaassa tekemisen ajatus. Mitään matkailijayhdistystä ei silloisen matkamme aikana ollut kuten nykyään levittämässä hyödyllistä tietoa kaikesta, kuin matkailuelämään kuuluu. Siispä meidän täytyisiin nähden tulla toimeen oman keksimiskykymme avulla. Ja siinä tuli ilmi, että me olimme aikamme ja vallitsevain olojen lapsia. Meille ei ollut edes aavistuksenkaan tavoin johtunut mieleen hankkia mitään erikoista matkailupukua, joka olisi ollut sopiva missä tilaisuudessa hyvänsä, sekä herrastaloissa ja kaupungeissa käydessä että ulkoilman vapaammissa oloissa. Varuksiimme kuului siis välttömättömänä osana moitteeton seurapuku, huolellisesti reppuun soviteltuna. Se taas vuorostaan veti mukaansa koko joukon muita siistiin pukuun kuuluvia kapineita. Ja niistä kaikista olivat kantamuksemme kasvaneet melkoisiksi sekä koolta että painolta. Taakan koko ei olisi paljoakaan haitannut, mutta 20 tai 25 naulan paino tuli piankin rasittavaksi kantaa. Ja niin kuin se meillä oli, ilman eri alustaa ainoastaan kapeista hiihnoista riippumassa olkapäiden varassa, se ei suinkaan enentänyt huvimatkan hauskuutta, vaan joka silmänräpävs muistutti olemassa olostaan.

Tämä oli ensimmäinen kokemuksemme; mutta mukavasti ojentuneina levätessämme varjoisella koivikkomäellä emme kuitenkaan vielä ryhtyneet vakavasti arvostelemaan asiata, ainakaan taakan vähentämiseen päin. Ollen vakuutetut, että repuissamme oli ainoastaan ihan välttämätöntä tavaraa, kannoimme ristiämme kärsivällisesti. Ainakin olimme nyt vielä hyvin kaukana sen lauseen totuuden tunnustamisesta,johon sittemmin olen runsaamman kokemuksen nojalla johtunut, että näet jalkamatkalle otettu kantamus ei koskaan voi olla liian pieni. - Arveluttavampaan miettimiseen olivat jalkamme antaneet aihetta. Joka miehellä oli kyllä erilaiset jalkineet, mutta ei kukaan ollut oikein tyytyväinen. Eräällä oli jo jaloissa rakkoja ihan uusista ja mukaviksi vielä

astumattomista kengistä; toinen oli metsäteiden ja kosteuden varalta vetänyt jalkoihinsa pitkävartiset saappaat, jotka tuota pikaa tulivat sekä raskaiksi että kuumiksi sileällä maantiellä; kolmas tunsi joka kiven nyppylän ja muut pienimmätkin epätasaisuudet tosin keveiden vaan liian hienopohjaisten kenkiensä lävitse, ja neljännellä oli se vastus, että hänen täytyi tuon tuostakin pysähtyä tyhjentämään mataloista vaatekengistään pois hiekkaa.

Aamupäivän havainnot olivat masentavia ja kuin taas läksimme liikkeelle, tapahtui se alla päin. Me astuimme ääneti, kukin itsekseen mietiskellen tulevaisuuden toiveita. Ainoastaan virstapatsasten kohdilla kuului joku lyhyt lause tien pituudesta ja yksitoikkoisuudesta; vaan eivät nekään saaneet oikeata puhelua vauhtiin. --- Näin täyttyi taas peninkulma, tunnit kuluivat, ilta alkoi tulla. Ilta-aurinko haihdutti yksitoikkoisuuden äsken vielä keskipäivän kuumuudessa niin ikävästä seudusta; erilaiset varjostukset ja värinvivahdukset vaihtelivat, metsässä heräsi elämää ja ääntä, ympärillämme vilkastunut elämä herättimeidänkin untuneet mielemme, väsymys haihtui uusista huomioista ja astunta muuttui ripeämmäksi. Kohta saivat laulajamme — joita oli matkassamme kaksi — ääntä soittimiinsa ja muhkean marssin sävelten kaiussa laskeuduimme Vuoksen rantaa kohti: olimme päässeet päiväyksemme päähän, Jääsken kirkonkylään.

Edessämme joki leveänä ja kirkkaana hiljakseen virtasi tietänsä. Kun se nyt siinä, niin tyynipintaisena kuvasti kaikkia iltataivaan värivivahduksia, ei siitä saattanut edes aavistaakaan, mikä taistelu sillä oli vähän ylempänä ollut kestettävänä hyökätessään koskea toisensa perästä Salpausseljän vuoriaidan lävitse. Raivo oli tänne tullessa jo asettunut, ei edes ylempänä joessa olevain koskien mahtava pauhukaan kuulunut tänne asti. Hiljaisuus vallitsi luonnossa, ja kylässä, johon pysähdyimme, oli kaikki jo unen helmoissa. Oli lauantai-ilta, pyhäsoitto oli jo aikaa sitte kaikunut, nyt levisi yön hiljaisuus yli koko seudun.

Emmepä olleet odottaneet sitä kuvaa, kuin edessämme näimme. Vuoksesta syntyviin mielikuviin liittyy tavallisesti rajun luonnonvoiman ja kuohuvain koskien ajatus, jotka raivaavat tieltänsä kaikki esteet. Imatran mukaan kuvitellaan koko jokea, ja kun Imatra meilläkin oli Vuoksenmatkamme pääkohtana, olikin tuon hairauksen helppo tapahtua.

Tässä nyt oli meillä edessä ihan toista ja kuluipa hyvä hetki aikaa ennen, kuin totuimme tähänhiljaisuuteen. Mutta mitä kauemmin istuimme rantaäyräällä, joki tuossa allamme, sitä mahtavammalta se alkoi näyttää koko suuruudessaan ja sitä houkuttelevammalta rupesi tuntumaan matkailu sitä pitkin myötävirtaan. Se tuuma sai kuitenkin tällä kertaa raueta, mutta tämän ensimmäisen Vuokseen tutustumiseni vaikutus on sittemmin vetänyt minua takaisin tämän vesistön luo, ja minä olen monella matkallani pitkin jokea päästä päähän sittemmin huomannut, että me silloin luopumalla sen pintaa matkailemasta riistimme itseltämme tilaisuuden päästä maamme mitä ihanimpaan seutuun. Ken tulee Jääskeen, hänen pitää välttämättä tehdä venematka myötävirtaan ainakin parin peninkulman päähän. Vuoksi on eri maailma itsekseen, sillä on oma luontonsa ja omat erikoiset varjostuksensa.

Seuraavana aamuna oli elämää ja liikettä rannalla; väkeä kokoutui Herran huoneesen ja lauttapaikassa, jonka vieressä meidän majatalomme oli, vallitsi vilkas liike, joukko toisensa perästä kuljetettiin kirkon puolelle; me seurasimme myöskin ihmisvirtaa yli joen. (Muhkea maantiesilta, joka nyt Jääsken kirkolla yhdistää Vuoksen molemmat rannat, ei tähän aikaan ollut vielä edes tekeilläkään.)

Toivo saada nähdä ihmisjoukkoa kirkkomäellä oli eilispäivänä jouduttanut askeliamme. Näyttelyistäja kansatieteellisistä museoista oli kaunis Jääsken puku meille kyllin tuttu, nyt olimme sen kotimaassa ja tottahan sitä oli nähtävänä kirkkomäellä jos missään.

Ei meitä kuitenkaan sinne vetänyt mikään kansatieteellinen asian harrastus, vaan tavallinen matkailijan uteliaisuus, tuo halu nähdä jotakin uutta ja maassamme harvinaista: kansallispukuja elävien ihmisten yllä. Ja juuri sen tähden toiveemme perin pohjin pettyivät. Sillä sitä todellisuutta ja elämää, jossa näimme nämä kirjavat puvut, sitä edustamassa oli kymmenkunta ryppyistä mummoa, nekin jo ihan haudan partaalla. Museon vahakuva elottomanakin oli viehättävämpi kuin nämä menneen ajan jäännökset. Nuori polvi oli luopunut es’isäinsä tavoista. Jääsken puku oli joutunut museon omaisuudeksi; sen entisessä kotiseudussa oli uusi kaunoaisti mieltynyt kaupunkilaisiin ostokoruihin.

Mutta ilman sitä erikoista väriäkin, jota olimme toivoneet näkevämme siinä elävässä taulussa, tarjosi se kyllä paljon havaintojen aihetta. Kirkolle kokoutuu kansaa pitäjän joka kulmalta. Kirkko on yhteen kuulumisen ja yhteyden tunnusmerkki. Salon uutisasukas, joka on usein viikkokausia elänyt yksinäistä elämäänsä etäällä muista ihmisistä, pääsee täällä taas yhteyteen muun maailman kanssa. Hänen kysymyksensä »mitä kuuluu?» ei ole tyhjä lausetapa, ja toinen kysymys »onko rauha maassa?» vaatii vastausta. Jajos menee eri ryhmien luo, saa siellä kuulla kaikenlaisia asioita keskusteltavan. Elämä kirkkomäellä on etäisillä maaseuduilla jokapäiväisten sanomalehtien sijassa. Viisaat, varakkaat tilalliset keskustelevat suuria päivän asioita ja kunnan sisällisiä oloja, emännät tekevät torikertomusta ja merkitsevät hintoja muistiin. Ja nuorten neitosten silmistä, jotka tutkivasti tähystelevät lähimmäisen ulkoasua, voidaan lukea muotilehden uusimmat uutiset.

Vieras saa vapaasti liikkua ihmisjoukossa ja ottaa osaa keskusteluun, johon hänen tietonsa ja uutisensa suuresta maailmasta ovat tervetulleena lisänä. Ja samalla hän itse saa laventaa maan tuntemistansa. Uusilta tuttaviltaan saa hän kaikenlaisia tietoja seudusta ja sen oloista, ja jos matkasuunnitelma ei ole edeltä päin määrättynä, tapahtuu useinkin, että kuuluu hyviä ehdotuksia matkan teosta sen tai tämän ihmisryhmän kanssa paluumatkalla joko maitse tai vesitse jossakin kotiutuvassa kirkkovenheessä.

Tällä kertaa me kuitenkin hylkäsimme kaikki sellaiset tarjoukset, huvittelun myötävirtaan olimme jo kerrassaan jättäneet mielestämme, ja nyt meitä sitä paitsi ystävällisesti kutsuttiin pappilaan. Tätä kutsua teki sitä vähemmin mielemme jättää käyttämättä, kuin pari matkakumppaniamme tarvitsi pitempääkin levähdystä kärsimiensä vammojen parantelemiseksi.

Me olimme astuksineet pitkin Vuoksen rantaa Jääskestä Saimaalle, nähneet joen purkautuvan Salpausseljän läpi, käyneet Vallinkoskella ja Imatralla ja tehneet retkiä itään ja pohjoiseen päin Ruokolahden ja Rautjärven pitäjiin, milloin maanteitä, milloin metsäpolkuja myöten; viettäneet juhannusta Parikkalan pappilassa ja siellä miellyttävimmän vierasvaraisuuden viivyttäminä koko neljä päivää käyneetkatselemassa tämän luonnonkauniin pitäjän monia nähtäviä paikkoja, harjuja, metsäjärviä ja koskia; sitte marssineet edelleen Punkaharjulle ja viimein saapuneet Savonlinnaan.

Jalkamiehen elämä oli täll' aikaa vähitellen saanut eräitä säännöllisiä ominaisuuksia. »Aamuhetki kullan kallis» oli ohje, jonka pian otimme noudatettavaksi. Aamuvilposessa sujui astunta kevyesti ja olo ulkoilmassa antoi niin paljon tekemistä mielelle, että matka ei tuntunut pitkältä. Mutta mikäli aurinko nousi ylemmäksi ja lämpö kasvoi rasittavammaksi, sikäli tulivat askeleetkin raskaammiksi, maantie pölyisemmäksi ja jalat vähemmin totteleviksi tekemään palvelusta. »Asianomaisesti todistetusta sairaudesta» annettiin niille silloin virkavapautta, jos ei ollut sinä päivänä päästävä minkään määrämatkan perille. Levättyä muutamia tunteja ja oikein rehellisesti nukuttua ulkona tai jossakin miellyttävässä talonpoikaistalossa lähdettiin taas liikkeelle korvaamaan iltapäivän ja illan hetkinä helposti, mitä päivällä oli laiminlyöty. Iltasilla kävi astunta kaikkein paraiten; usein oli vaikeampi keskeyttää kävelyä kuin jatkaa sitä yötä myöten. Tavallinen päiväys oli 35 tai 40 virstaa; josta 10 tai 15 virstaa suoritettiin aamulla, muu osa päivällislevon jälkeen. Lyhyitä levähdyksiä soimme itsellemme silloin tällöin jollakin mäen rinteellä vilvastuttavassa varjossa tai missä näköala vaatipysähtymään. Sopivan järvenrannan ohi kulkiessa ei virkistävää uintia lyöty laimin. Tätä järjestystä noudattamalla riittivät voimat hyvästi, varsinkin sitte, kuin jalat, jotka alussa eivät kestäneet juuri mitään, vähitellen vahvistuivat ja me opimme, miten niitä on oikein hoidettava.

Siistissä puvussa me olimme Viipurista lähteissämme, mutta kohtapa maantie-elämä jätti jälkensä ulkoasuumme. Kuin jonkun ajan päästä tuuli toi sadetta, meni viimeinenkin komeuden jäännös menojansa. Vaan kuin hilpeä mieli ei toki samalla huuhtoutunut pois, ei tuo pukuvahinko suurikaan ollut; kävely sujui yhtä kevyesti, ja missä tarvitsi arvokkaasti esiytyä, tuottivat lyyra ja valkoinen lakki tarpeeksi loistoa joukollemme, vaikka puku muuten ei ollutkaan säännön mukainen. Tässä kuten muissakin kohdissa opimme mukautumaan oloihin sellaisinaan, kuin olivat, ja huomaamaan joka kohdasta valoisan puolen. Kaikki hartaat toivotukset sen tai tämän asian muutoksista, jota meidän voimamme eivät riittäneet korjaamaan, olivat kerrassaan karkoitetut joukostamme ja tuomitut »hyödyttömiksi unelmiksi». Varsinkin koski se päätös meille niin tärkeitä ilmoja. Niistä saattoi meidän

käsitystapamme sovitella tällaiseksi viisaaksi lauseeksi: kesällä ei sada, ja jos sataa, ei siitä kastu, ja jos kastuukin, ei se mitään tee! Sillä mielellä ottaen vastaan tuulet ja sateet elimmeaivan onnellisesti ihan riippumatta ilmapuntarin ennustuksista, ilman sadetakkia, kalosseja ja sateenvarjoa.

Tyytyväisyys oli kumppanina matkallamme ja se juuri on onnellisesti matkustamisen taidon avain, se täytyy matkailijan aina hankkia mukaansa, sitä runsaammin, mitä enemmin hänen täytyy tulla toimeen omin neuvoin, saamatta kulkupaikoilta mukavuuksia, mitä haluttaisi. On tärkeämpi ja hyödyllisempi sekä jokaisen että kaikkein hyvinvoinnille etsiä hyvii puoli joka tilasta ja tapahtumasta kuin käyttää terävyyttänsä sen heikkojen puolien etsimiseen. Ruoka ja yösijat täällä syrjäisissä seuduissa totisesti eivät olleet parasta lajia, mutta tieto, että nautimme parasta, kuin oli saatavissa, oli kuitenkin hyvänä lohdutuksena. Ja sydämmellisin vierasvaraisuus, jota meille osoitettiin köyhimmissäkin majoissa, tukeutti kaikki ankarat arvostelut ja teki kaikki miellyttäväksi.

Jo taloon tulo herätti iloa joukossamme. Suuret kantamuksemme ensinnä vetivät puoleensa huomiota. Että me ainoastaan ulkoasumme koreuden ja siisteyden vuoksi kannoimme koko miehentaakkaa seljässämme, oli tietysti ihan käsittämätöntä salon yksinkertaisille asujamille. Niinpä meiltä aina ensinnä kysyttiinkin, mitä repuissa oli. Jos vain oli, kuten kysyjät arvailivat, niin pian meillä olisi ollut kauppa täydessä vauhdissa. Joskus huviksemme pidimme kyselijöitä vähän aikaa uteliaisuutensauhreina ja aloimme hitaasti purkaa taakkaa, jolloin talon nuori väki kokoutui katsomaan. Tosin heidän toivonsa pettyi, mutta laukun monet sekä käytännöltä että hyödyltä ihan oudot pikku tavarat tekivät nekin sentään näyttelyn viehättäväksi, ja huudahdukset hupaisesti selittivät teeskelemättömintä ihmettelyä ja kummastelua. Usein eri vaatekappaleet kulkivat kädestä käteen tarkasteltavina ja joku kirjava, silkkinen kaulaliina sai siinä osakseen suurimman mieltymyksen.

Kuin oli asian mukaisesti saatu selville, että me emme ammatiltamme olleet mitään kaupustelijoita, kysyttiin, olimmeko sitte kisällejä, ehkä maaluuammatin harjoittajia, matkalla johonkin läheiseen kirkonrakennus-työhön. Vaikka olisikin ollut houkuttelevaa antaa itseensä sovittaa sitä kiitosta, kuin ammattiritari saa vanhassa laulussa

Kisälli kiertää mailmaa, On työssään taitomies, Ken kiertää pitkin mailmaa, Hän maailman on mies,

niin meidän kuitenkin täytyi totuuden tähden esittää itsemme ainoastaan ylioppilaiksi ja siinä asemassa osoittaa olevamme maailman miehiä. Se tuli vielä vaikeammaksi, kun meidän täytyi kumota sekin tavallinen luulo, että meillä oli ehkä tehtävänä jokinkartoittaminen joko järven laskua, kanavan kaivamista tai rautatien tekoa varten. Että me ilman mitään toimittamista tai korvausta, ainoastaan huviksemme olimme antautuneet kärsimään kaikkia jalkamatkan vastuksia ja vaivoja, se oli vaikea ymmärtää; sillä että oppiminen tuntemaan maata ja kansa olisi mitenkään viehättävää, sitä ei ollut helppo käsittää sellaisen, joka ei ollut koko ikänään liikkunut ulompana oman pitäjän ahdasta alaa tai jonka maantieteellinen kotiseutua etäisemmän maailman käsitys ei ollut enempää laajennut, kuin joku matka lähimpään kaupunkiin voi opettaa. Niinpä meidän selityksemme kävelymme tarkoituksesta aina herättikin kummastelevan, melkein sisällyksettömän huudahduksen: »vai niin, eikö muuta kuin huviksi!» Mutta silloin otettiin kartat esille ja kuin me kaikkein ihastukseksi näytimme paperilta kylän, jossa olimme, ja siitä lähtein teimme kierroksen ympäri pitäjää, heräsi pian halu saada tietää enemmänkin maailmasta, ja kohta olivat kaikki, nuoret ja vanhat, matkalla ympäri maata. Erilaisia oloja kuvaeltiin, kysymyksiin vastaeltiin ja ennen jo, kuin kartat jälleen pantiin kiinni, olivat kaikki yksimieliset, että maailma on suuri ja että siinä kyllä on paljo näkemistä ja että se, joka on nähnyt paljon, myöskin tietää paljon ja on maailman mies.

Täten saimme lujaa jalansijaa, ja muutamien meistä ollessa yleisen keskustelun yllä pitämisenpuuhassa oli toisilla tärkeänä tehtävänä tiedusteleminen talon ruokavaroja ja huolen pitäminen, että saatiin välttämättömintä pureksittavaa. Kärsivällisyyttä meillä kuitenkin piti aina olla, sillä eipä oltu totuttu ruuan laitteluun; aina alussa näyttiin olevan epätietoiset, tokko »herrat» voivat tulla toimeen sillä, mitä talossa oli tarjota. Mutta kuin viimein pääsimme käsiksi ruokiin, mitä eteen oli pantu, nävtimme kyllä, että kaikki emännän epäilemiset niiden kelvollisuutta olivat turhat, vaikkapa ruokalista ei ollutkaan kovin vaihtelevainen: viilipiimää, nuorta maitoa, voita ja leipää, tavallisesti lisäksi vielä munia, joskus tuoretta kalaa tai joku liharuoka; perunat olivat keskikesällä harvinaisia, kun talvivarasto oli loppunut eikä sen kesän sato vielä ollut kohtakaan kävtettävänä.

Vaikka saimmekin kokea suurta vierasvaisuutta ja muuten hyvästi viihdyimme vapaissa oloissa talonpoikaistaloissa, niin olipa sentään tarve saada yksinkertaiseen ruokajärjestykseen vähän vaihetteluakin. Kiitollisina me sen tähden otimme vastaan vaihtelutilaisuudet, milloin niitä tarjoutui. Ja kyllä niitä olikin. Siihen aikaan ei vielä ollut mitään matkailijayhdistystä eikä sen asiamiehiä kaikissa maan paikoissa, ei matkailijalla myöskään ollut ohjeena mit_ään matkakäsikikirjaa Suomesta. Jos hän silloin tahtoi saada selkoa jonkun seudun merkillisyyksistä, täytyi sen tapahtua suureksi osaksi siten, että itseniitä etsi omin neuvoin, mikäli mahdollista. Meidän tilamme saattoi siis meidät kussakin paikassa hankkimaan sellaisia tuttavia, jotka voivat olla meille tässä kohdin hyödyksi. Tietysti silloin pappilat ıneitä hyvin vetivät puoleensa. Hyvin onnistuneet käynnit Jääskessä ja Parikkalassa houkuttelivat sitä paitsi koettelemaan sitä keinoa muuallakin ja ennen matkamme loppua kuului ohjelmaamme, että ei pitänyt laiminlyödä käyntiä pappiloissa ohi kulkiessa.

Kuin päätös sellaisesta vieraaksi menosta oli tehty ja pukuja vähän tarkasteltu, pantiin arpaa, kenen tuli johtaa joukkoamme, ja sitte astuttiin rohkeasti edelleen. Pääsy ja tutustuminen tapahtui tuota pikaa, ja mitä olematon matkailukirja ei voinut meille antaa, saimme nyt miellyttävimmässä muodossa. Lyhyttä käyntiä pappiloissa ei koskaan hyväksytty, katseluvuoria, historiallisia merkkipaikkoja, ihmeellisiä metsäjärviä ja koskia oli katsella; siten kului pari kolme päivää retkeilyssä, ilossa ja elossa. Ainoana synkkänä kohtana meidän muuten huolettomassa olossamme oli se, että meillä oli huonot lauluvoimat. Jos me olisimme olleet täydellinen kvartetti, olisi ihan varmaan sulavia serenaadeja kuulunut monenakin lauhkeana kesäyönä; nyt saivat kaksi laulajaamme esittää duettejansa, mutta se oli niin ja näin, ainakin neljän ylioppilaan mielestä.

*

Oli kulunut viikkokausi ja me sill’ aikaa olimme kaikessa mukavuudessa tehneet laivamatkan Savonlinnasta Leppävirroille ja edelleen Kuopioon, katselleet tätä kaupunkia, kävelleet sen ihanassa ympäristössä ja viimein jatkaneet matkaa vesitse Maaninkaan ja Tuovilanlahteen.

Me olimme nyt päässeet matkamme käännöskohtaan. Seuraavana päivänä aioimme lähteä länteenpäin kohti Viitasaarta ja Saarijärveä. Tosin meitä toden perästä koetettiin taivuttaa muuttamaan sitä suunnitelmaamme. Tällä kuljetulla välillä kilpaili kaksi höyryvenettä, »herrojen» ja maalaisten, joilla tietysti oli samat lähtövuorot ja joiden siis piti kummankin koettaa vetää puoleensa kaikkia matkustajia ja tavaroita. Voidakseen edes ylpeillä matkustajain enemmyydellä, tarjosi sen veneen perämies, jolla olimme tulleet pohjoiseen päin, kyytiä ilmaiseksi takaisin. Tarjous tietysti oli houkutteleva, varsinkin kuin kaunis väylä olisi kyllä ansainnut nähdä uudestaankin aikaisen aamun valossa ja me sitä paitsi olisimme luultavasti saaneet vielä enemmän harjautua höyryveneiden ohjaamistaitoon. Tullessa minä olin tehnyt ensi kokeeni sillä alalla. Seisoin perämiehen vieressä, kuin olimme aukeanlaisella seljällä, jossa oli suora matka edessä. Käyttäen sitä asiata hyväkseen pyysi hän minua hoitelemaan peräsintä sen aikaa, kuin hän pistäytyi ravintohuoneeseen ryyppäämään ilta-puoli-kahviansa, ja minä tietysti olin halukas koettamaan uutta ammattia. Hyvin meni seljän poikki, mutta se loppuikin ennen, kuin perämies ystäväni ehti huuhtoa alas kahvinsa. Olinpa vähän levoton vastuunalaisuudesta, johon olin joutunut, kestin kuitenkin vielä hetkisen, tähystellen luultavinta väylää -- siihen aikaan ei vielä ollut mitään rantamerkkejä eikä viittoja - käänsin suuntaa, laskin salmeen,kiertelin paraan taitoni mukaan niemiä ja pikku saaria, valmiina milloin hyvänsä huutamaan torveen: »top tykkänään!» Viimein sukelsi ystäväni näkyviin, katsahti ympäri nähtävästi tyytyväisenä suuntaan ja tullen paikalleen sanoi vain ihan levollisesti: kyllä te näytte tuntevan nämä vedet! — Onnellisesti tuo kyllä kävi tällä kertaa, mutta tämä tapaus oli kuitenkin hyvä kuvaus sisävesillä purjehduksen yksinkertaisista oloista. Minä olin uskaltanut liian paljon, mutta saatoin vähän myöhemmin toisessa paikassa tunnustaa, että turvallisemmin sentään nyt tässä veneessä peräsintä hoidettiin, mitä matkustajiin tuli, kuin silloin toiste, jolloin peräsinpyörän tueksi pistettiin vain halko ja jätettiin kulku omiin varoihinsa, kuin oli suora matka edessä. — Konehuoneessa olisivat höyrypuntari ja höyrypannun vesilasi ihan varmaan nekin antaneet aihetta pelottaviin arveluihin. Mutta näytti ihan siltä, kuin yksin höyryn ponnistusvoimakin täällä sisämaassa olisi kesyttynyt ympäristönsä hitaan levollisuuden vaikutuksesta.

Noiden houkuttelevain tarjousten ja viehättäväin toiveiden me emme kuitenkaan antaneet vaikuttaa

päätökseemme. Saatuamme jo pitkän aikaa levätä laivamatkoilla halusimme taas vapaasen jalkamiehen elämään, joka oli sitäkin houkuttelevampi, kuin nyt olimme meille kaikille tuntemattoman alan, Keski-Suomen aution metsäseudun rajalla. Ainoastaan tämäilta oli mellä vielä jäljellä tehdäksemme Saimaan vesistöllä pienen venematkan jäähyväsiksi pitkin sen viimeistä, näkyvissämme olevaa suikaletta, kapeata Tuovilanlahtea vähän matkaa takaisin. Vuoren seinässä lahden itärannassa kuului näet olevan merkillinen luola eli rotko -- tietysti nimeltä »Pirun pesä» -- jossa meidän, oikeain matkailijoiden, piti Kuopiosta saamiemme ohjeiden mukaan välttämättä käydä. Sinne nyt suunnattiin matka. Eipä tuo paikka suinkaan olisi maksanut etsimisen vaivaa. Asunto, jonka pimeyden ruhtinas tässä oli muka itselleen valinnut, oli hyvin mitätön eikä kuulunut merkillistä kaikuakaan, jonka sanottiin maan sisästä vastaavan jokaiseen luolan aukolta lausuttuun sanaan. Lienee ihana ilta houkutellut henget pois pimeistä piiloistaan. Ainakin meitä veti pois luolasta auringon viime säteissä kylpevä maisema. Vuonon kaltaisena tunkeutui lahti leveämmästä Maaningan seljästä pitemmälti kuin puoli peninkulmaa paikoittain äkkijyrkkäin rantojen välitse. Ja kaikkea sitä verhosi sisämaan luontoon välttämättä kuuluva tyyneys iltavalaistuksen lempeässä hohteessa. Yhdessä kuvassa oli siinä edessämme sisäjärvi-maiseman koko kauneus täydessä loistossaan, ja tämä viime tervehdys aloilta, jotka juuri olimme jättämäisillämme, saattoi meidät hetkiseksi tunnustamaan, että Tuovilanlahti on »kauneinta Suomessa». Paikan merkillisyyksiin on silloin luettavamyöskin läheinen Korkeakoski, monta kymmentä metriä korkea, pystysuora putous purossa, joka pujottelekse jylhän metsälaakson äkkijyrkkien rinteiden välitse.

Hyvillä toiveilla alkoi uusi jakso kävelymatkallamme. Mieliala oli yhtä hilpeä kuin ensi kerran tällä matkalla pysähtyessämme Rättijärvelle, se vain erotusta, että meillä nyt oli kaikki saavutetut kokemukset matkakumppaneina, että me jo olimme kokeneet kävelijät. Reppu tuntui keveältä seljässä, sitä oli vähitellen paranneltu, kantamusta kevennetty, paljo sellaista, kuin ensin oli arvattu välttämättömäksi, mutta sittemmin huomattu ylellisyystavaroihin luettavaksi, oli jätetty Kuopioon, ja tärkein kaikesta, jalat, olivat hyvässä kävelykunnossa. Ja se olikin kohta hyvin tarpeen, sillä kuin ensi päivän kävelyllä pääsimme Pielavedelle ja, jonkun aikaa vierailtuamme pappilassa, vesitse edelleen Nilakkaveden länsirantaan, niin siinä meillä olikin edessämme raivaamattomat polut ja saloelämä.

Se paikka, johon olimme nousseet maalle, ei tosin saattanut sitä aavistamaan. Siinä oli juuri valmistunut Keiteleen kirkko ja sen viereen, tähän Pielaveden pitäjästä erotun osan tulevaan keskukseen, oli jo ilmestynyt pari taloa ja auennut tuo maakirkon luona välttämätön kauppapuoti. Mutta katsahduskarttaan ja tietä kyselemällä saadut tiedot osoittivat, että tämä sivistys ei ulottunut kovinkaan etäälle rannasta, ja nyt tuli pyrkiä suoraan sen maan poikki, joka erottaa Nilakan ja Keiteleen järvet toisistaan. Me tahdoimme ensinnä päästä Viitasaaren kirkolle, jonne matkaa ei juuri ollut enempää kuin kolme peninkulmaa. Mutta maantietä sillä välillä ei ollut. Nyt lienee jo suorakin maantie Keiteleen ja Viitasaaren kirkkojen välillä. Viljelys kokoutui järvien ympärille ja maantiet pujottelihe kylien kautta; jos siis olisi kuljettu valtatietä, olisi se ensin vienyt luodetta kohti pitkin Nilakan rantaa Pihtiputaalle ja sieltä tehnyt jyrkän käännöksen lounatta kohti Viitasaarelle, joten olisi syntynyt vain 7 tai 8 peninkulman pituinen kierros. Me olimme heti selvillä, että emme lähteneet kiertelemään, vaan suoraa tietä läpi metsäin. Onneksi tapasimme erään tukkimiehen, joka aikoi jo samana iltana lähteä Viitasaarelle. Niinpä läksimme, tämä mies oppaana.

Alkumatkan kuljimme lähinnä rantaa olevien, hakattujen metsäpalstojen poikki »tavallista ratastietä», jossa ainakin kärrinpyöräin raiteet olivat edes vähäisen liikkeen todistuksina; mutta kohta me poikkesimme pois silläkin ja läksimme kohti saloa. Vanhemmilla hakkuupaikoilla ja ahoilla kasvavan Vesakon ja nuoren koivikon sijaan tuli jo vahvempaa

metsää, kunnes sekin vähitellen vaihtui koskemattomaan, vanhaan hirsimetsään. Pilviä tavoittelevina seisoivat mahtavat hongat ympärillämme, niiden suorat, oksattomat rungot olivat äärettömänä pylvässokkelona ja ilta-auringon viistosäteet levittivät niiden välitse vähän himmennyttä valoa. Puhdas, illakon ja vanamon tuoksun sekainen metsäilma huumasi aistimia, koko seutu oli kuin täydessä levossa; ympärillämme avara salo. Kaukana, kaukana poissa oli maailma; täällä ei ollut taistelua, ei kilvoittelua, metsänhenki syleili kaikkea, vuodatti vakavaa, levollista rauhaansa saliensa vieraille. Ääneti ihastellen astuimme yhä edelleen, pehmoinen, kostea

sammal hukutti askelten äänet; ainoastaan silloin tällöin jonkun peljästyneen metsälinnun raskas lento keskeytti syvää hiljaisuutta; mutta pakolaisen päästyä varmaan turvaan vaipui taas kaikki entiselleen.

Yht' äkkiä kajahti koiran haukunta alas metsään; tie kävi loivaa mäkeä ylös. Metsä oli jättänyt tilaa kaskimaalle ja sen takaa mäeltä välkkyi talo. Kauan emme siellä levähtäneet, meillä oli vielä melkoinen kappale matkaa ehdittävä sinä iltana, mutta juodessamme meille ystävällisesti virkistykseksi tarjottua maitoa saimme korkeasta paikastamme vähän katsella seutua. Lähinnä taloa vähä aukeata, jonka kaskiviljelys oli tehnyt saloon, takanamme metsä, edessä allamme tyyni metsäjärvi ja sen toisella puolen taasmetsää, joka rajoitti näköalaa joka taholla. Me olimme halunneet päästä ulos salolle. Nyt se oli ympärillämme kahta autiommalta näyttävänä tämän yksinäisen uudispaikan tähden, jonka asujamet olivat kahlehditut ainiaan elämään tässä yksinäisyydessä. Mutta siinä eli onnellinen pari; varat tosin olivat vähäiset, mutta ei paljoa haluttukaan, kun tarpeet olivat vielä pienemmät. Työtä tehtiin oman kodin hyväksi eikä se siis ollut raskasta. Välistä kyllä saattoi puute olla oven edessä, mutta sitte taas tuli parempia aikoja. Tähän asti oli käynyt hyvin »ja kyllä Jumala auttaa», lopetti isäntä yksinkertaisen kertomuksensa soutaessaan meitä järven poikki. Hän oli talonpoika Paavon jälkeläisiä, ei mikään voinut häiritä hänen levollista luottamustaan, sillä »tuloa hän toivoi taivahasta». — Vene jysähti rantaan, me erosimme ja etäännyimme yhä syvemmälle metsään ja mietiskelyihimme, jotka hyvin soveltuivat siihen ympäristöömme.

Maa muuttui alavammaksi, me olimme joutuneet laajoille suomaille ja saimme nyt koetella mudassa ja vedessä kaalamistaitoa. Pahimpiin paikkoihin oli puita heitelty pitkittäin taikkapa toisin paikoin poikittainkin kapulasillaksi. Mutta ne eivät aina kannattaneet meidän painavia ruumiitamme, vaan upposivat mustaan veteen, ja silloin piti hyppäämällä lähimmälle kiintonaiselle jalansijalle koettaa päästäjälleen kuivalle. Astunta ei tässä totisesti käynyt säännöllisessä tahdissa. Milloin juostiin aika vauhtia, milloin koko karavaanin täytyi äkisti pysähtyä, kuin jokin harha-askel saattoi jonkun esimmäisen käsin jaloin tunnustelemaan, missä päin olisi kovaa pohjaa. Kuin viimein pääsimme kovalle maalle ja levähtäen puron varrella, joka oli läänin rajana, joimme sen raikkaasta vedestä Vaasan läänin maljan, jonne nyt astuimme, sai sen hetken merkitys enemmin kuin meidän ulkoasumme antaa arvoa sille teolle.

Astuskeltuamme vielä jonkun tunnin saavuimme ensimmäiseen Viitasaaren pitäjän taloon, ja siihen me pysähdyimme. Oli lauantai-ilta ja sen tähden heti tarjona lämmitetty sauna. Metsässä saatujen mutakylpyjen jäljestä olikin perinpohjainen peseytyminen yhtä tarpeellinen kuin suloinenkin. Sen jäljisteeksi kuului vielä vahva illallinen sekä viehättävä levähdys porstuan rappusilla, jossa duettilaulajamme, siinä tiedossa, että olimme päässeet hyvän sataman turviin, kaiuttelivat tunteensa ilmi sulavissa sävelissä. Hartaasti kuunteleva ja ihmettelevä kuulijajoukko kokoutui ympärillemme eikä koko yö varmaan olisi riittänyt tyydyttämään heidän konserttihaluansa, jos ei

»Armas hämy, mielehemme Väsyneesen vaikuta, Tule, salli jäsenemme Lepoon päästä»olisi yhä tuntuvammin kehoittanut meitä lopettamaan laulua ja etsimään, mitä enimmin tarvitsimme — juuri lepoa.

Oppaamme jatkoi matkaansa vielä sinä iltana, huoletta jättäen meidät siihen, koskapa nyt jo olimme kirkonkylässä, kuten hänen sanansa kuuluivat. Kirkolle kyllä vielä oli matkaa lähes peninkulma, mutta sinne oli tästä jo hyvä tie. Me ihmettelimme sitä matkan pituutta ja kylän laajuutta, mutta saimme puheliaalta loiselta sen selityksen, että näillä seuduin mieluisimmin rakennetaan talot niin etäälle toisistaan, että emäntä ei voi kinata naapurin väen kanssa. Tuon tavan me kyllä tunnustimme käytölliseksi sekä kotirauhaa ja viihtymistä edistäväksi, mutta se ystävällinen emäntä vanhus, joka meitä tässä hoiteli, olisi ihan varmaan menestynyt ja tullut toimeen vaikka kaikkein ahtaimmissa Hämeen kylissäkin. Se tunne mielessä käänsimme katseemme unen puoleen eikä meidän kauan tarvinnutkaan sitä odotella.

Jospa matka Viitasaarelle olikin märkä, niin se tie, jota sieltä astuskelimme Saarijärvelle, oli sitä kuivempi. Lähellä Viitasaarta olivat näköalat järville vielä hyvin viehättävät; mutta siitä lähtein, kuin maantie nousi pois laajan Vuosijärven rannasta ja me mäen harjalta saimme katselleeksi erittäin ihanaa järvitaulua, oli meillä käveltävänä mitä yksitoikkoisinkuiva hiekkakangas. Maantie oli peninkulmittain suoraa kuin viivottimella tehty;

viljelykset ovat yhtä vähän kuin muutkaan maanpinnan vastukset pakottaneet poikkeamaan suorasta suunnasta. Mutta vaikka tämä tieteellisesti on lyhin matka kahden pisteen välillä, niin se käytännössä tuntui meistä pisimmältä. Aurinko paahtoi kuumasti, hieno hieta teki astumisen raskaaksi; ei edes mitään metsälampiakaan ollut missä uida. Se oli raskas taival, me läähätimme ja turhaan tähystelimme lähdettä; olisipa seisova ojavesikin nyt tuntunut virkistävältä. Eivät edes huvittaneet virstapatsaatkaan, joita näkyi monta peräkkäin, sitä enemmin ikävystyttäen. Ketä varten tämä tie oli tehty, se kysymys pysyi tunnin toisensa jälkeen arvoituksena. Sillä aina siitä, kuin aamulla poistuimme Vuosijärven rannasta, emme keskipäivälle asti olleet tavanneet ainoatakaan matkustavaista. Että posti kerran viikossa kulki tätä tietä edes takaisin, me kyllä tiesimme, mutta kun tänään ei ollut postipäivä, emme me saattaneet toivoa edes sen virallisen liikkeenkään nyt elvyttävän tätä seutua. Kuin sitte etujoukkomme viimein ilmoitti näkevänsä jonkun liikkuvan pisteen kaukana virstapatsasten jonon päässä, ruvettiin sitä tähystelemään, ja huomio kiihtyi yhä enemmän, kuin vähitellen voitiin erottaa sen pikku pisteen kasvavankin suuremmaksi aavistustamme: kahdeksi ratsumieheksi, hevoskuormaksi ja koko joukoksi jalkaväkeä;virsta vielä, niin olimme keskellä karavaania, muuttavaa mustalaisjoukkoa. Se pysähtyi ja meidän täytyi tehdä samoin, joukko kerjääviä lapsia kun piiritti meidät kokonaan. Alussa me pysyimme yhtä ylhäisesti torjuvina kuin ne kaksi upeilevaa ruhtinastakin hevosten seljässä. Mutta mustalaiset näyttivät päättäneen ansaita meiltä jotakin ja, kun emme hyvällä antaneet ropoamme, tarjottiin meille korvaukseksi povausta. Kevytaseinen väki, nuo kerjäävät lapset, työnnettiin syrjään, ja kärristä ryömi esiin pari rumaa akkaa tutkimaan meidän käsistämme salaperäistä tulevaisuutta. Kun enempi vastustus olisi ehkä saattanut vielä tuon ratsuväenkin rynnäkköön ja me mieluisimmin sitä vältimme, niin antauduimme, ja nuo likaiset sibyllat ryhtyivät harjoittamaan salaperäistä taitoansa. Ennustukset tiesimme vanhastaan, ne oli meille jo koulupoikina ollessamme markkinaluvalla ilmoittanut onnetar; yksi erotus nyt kuitenkin oli, se, että meidän nykyinen tukevampi varallisuutemme teki tuon kokeen kalliimmaksi. Sillä tuskin mustalaisjoukko näki vilauksen meidän rahoistamme, kuin lapsirynnäkkö alkoi uudestaan, ja vasta sitte, kuin kaikki meidän vaskirahamme oli taiten laskettu noiden mustien penikkain kynsiin, aukesi noitapiiri ympäriltämme, ratsastajat ja akkakuorma rintalapsineen läksivät taas liikkeelle, jalkaväki vähitellen jäljestä, ja viimeimmäksi nelisti mustalaisten uskollinenkumppani, tuo heidän seurassaan aina välttämätön sika, joka yksin kaikista oli käyttänyt pysähdystä paraiten, maannut auringon paahteessa. — Jospa ennustuksista tulikin maksetuksi liian paljo, niin tämä hupainen yksitoikkoisuuden keskeytys riitti kyllin «kaupantekiäisiksi»; ikävä seutu ei meitä enää saanutkaan haltuunsa. Hietakangas oli jäänyt jäljelle, me jo marssimme alas Saarijärven kirkon ympärillä olevia järviä kohti. Tyhjä aukko, joka jäi Vuosijärven rannan iltakuvan ja sen henkäyksen välille, kuin täällä tuli vastaamme samasta metsäjärviluonnosta, tuli tässä täyteen uusia havaintoja.

Me olimme kierrelleet Saarijärven seutuja, astuneet 1808 vuoden sodan aikaista Fieandtin paluutietä kappaleen matkaa Perhoon päin, todella itse kokeneet sitä Saarijärven luontoa, kuin jo lapsina olimme aavistaneet oppiessamme sanelemaan »tuolla Saarijärven salomailla ...» ja olimme nyt matkalla alas Jyväskylää kohti. Me jätimme jälkeemme sisämaan autiot, jylhän kauniit metsäseudut. Niiden vaikutukset ja muistot täyttivät mieltä, astunta kävi koneen tapaisesti, ja kun havaintomme ei kyennyt ottamaan vastaan mitään uutta, kulutimme päivän keskeytymättömällä marssinnalla ja saavuimme puolen yön ajoissa Jyväskylään. Tämä päiväys - kuudetta peninkulmaa — oli pisin koko matkallamme ja väsymys,sekin oli suurin. Hyvää yösijaa me tarvitsimme, mutta kaikki sen toiveet raukesivat. Äreästi vastaten »ylioppilaita ei päästetä sisään yöllä» paiskattiin seurahuoneen ovi kiinni ihan nenämme edessä ja meidän täytyi kestkievarin päiväkirjahuoneen lattialle laittaa tilamme niin hyvin, kuin siinä kävi päinsä. Saali on kuitenkin liian vähä yksinään makuuvaatteeksi tilaa tehdessä lakaisemattomalle lattialle, jonka tähden lepo täällä »Keski-Suomen pääkaupungissa» oli huonompi kuin köyhimmässä torpassa matkamme varrella. Mainittakoon kuitenkin asianomaisten kunniaksi, että he aamun tultua huomasivat erehdyksensä, ja toisena yönä me kokonaan kuittasimme vajauksen, maaten mukavissa pehmoisissa vuoteissa.

Pari päiväystä vielä Petäjäveden kautta Keuruulle, niin varsinainen jalkamatkammo oli lopussa. Sieltä alkoivat taas vesimatkat. Tämän ohjelman alussa oli loistokohta, meille ihan uutta: matka kirkkoveneessä ja kilpasoutu pitkin Keuruunselkää.

Jumalanpalveluksen päätyttyä venekunnat kokoutuivat ja yht' aikaa läksi rannasta kymmenkunta näitä pitkiä, kapeita kirkkoveneitä, 7 tai 12:kin paria airoja kussakin. Nuoret miehet, jotka istuivat airoilla, paloivat halusta saada koetella voimiansa toisten venekuntain kanssa, ja tuota pikaa oli oikea kilpailu täydessä toimessa. Sähisevällä vauhdilla lipuivat venesuikulat rinnakkain ulos seljälle, me onneksemmeolimme vahvavoimaisessa veneessä ja ponnistimme mekin koko voimamme voiton saamiseen. Kohta olikin enää ainoastaan yksi kilpailija meidän tasallamme, täytyi päästä edelle kuinka vähän hyvänsä. Vähän kääntäen ohjasi vakava, levollinen »perämies» kilpakumppanin viereen niin, että airot katkeilivat. Siitä kiihtyi kilpailu hengen edestä, viimesunnuntainen tappio oli kostettava. Hetkisen häilyi voitto, voimia ponnistettiin viimeiseen asti, veneet rutisivat joka saumastaan, airoja katkeili; viimein meidän venekuntamme pääsi etupäähän, kunnia oli saatu, tappio kostettu.

Olimme nyt päässeet Hämeen vesistön höyrylaivaväylille. Käyttäen hyväksemme niiden mukavuuksia matkustimme Ruoveden kautta Tampereelle, josta taas jalkaisin astuskelimme etelää kohti Kangasalan, Pälkäneen ja Sääksmäen kautta Hämeenlinnaan. Eräänä iltana viimein saavuimme sinne. Kävelymme oli onnellisesti päättynyt.

*

*

Metsäseudussa.

Kevätilma jouduttaa pääkaupunkilaisen matka- #### Auringonpaisteinen ja kuiva toukokuu saattaa ############ tuntemaan kesäistä katupölyä ja hel- ################ #votaan vapaan ajan lähestymistä

I skogsbygder.

Vårluften är drifvande för hufvudstadsbons resplaner. En solig och torr maj ger förkänningar af sommarens gatudam och kvalm, med otålighet motses fritidens annalkande ...ja sen tultua alkaa pois muuttaminen joukottain; höyrylaivat ja rautatievaunut täyttyvät matkustajista, jotka ilomielin rientävät pois maaelämän rauhaan. Koulunuoriso se panee alkuun tuon muuttamisen ja vähitellen jää kaupungille kuollut kesämuotonsa. Kevätlukukauden loppuun päättyi meidänkin työmme joksikin ajaksi ja eräällä koulujunalla läksimme Helsingistä. Reput oli otettu käsille talvisäilystään, pakattu ja nuoritettu kiinni, ja täydellisessä matkailupuvussa kävimme viimein istumaan rautatievaunuun. Ahdasta oli junalla; arvokkaat valtiopäivä-ukot, juuri päässeinä vapaiksi lainsäätämis-toimestaan, olivat levollisuuden edustajina matkustavaisten joukossa, heidän välillään kihisi ainaisessa liikkeessä nuorempi ihmispolvi, ilosta loistavia lapsia, pääkaupungin koulujen oppilaita menossa koteihinsa. Suuri välihetki, kesä, oli tullut. Kaikki kahleet olivat auenneet, oltiin ihan vapaat, se oli mielialan pääsävel. Ja joka kerran, kuin kumppani kotiasemallaan erosi joukosta, sai hän eväiksi junaan vielä jäävien meluiset onnentoivotukset, ero ei ollut raskas, kaikillahan oli sama matka: matka kotiin.

Turengin asemalla Helsingin-Hämeenlinnan radalla oli meidän vuoromme erota tästä seurasta. Meillä tosin ei ollut sama matka, me emme olleet menossa kotiin, mutta vapauden tunne oli kuitenkin kaikilla yhteinen, me olimme tajunneet vaunuissavallitsevan mielialan ja sillä mielellä me aloimme nyt kävelymme.

Meidän tiemme kävi Janakkalan, Rengon ja Lopen kautta etelään päin Hämeen ja Uudenmaan läänien syrjäistä rajaseutua kohti. Matkan suunnitelmaa määräämässä oli ollut kaksi asianhaaraa: kaikki me tahdoimme viettää lupa-ajan ensimmäiset päivät niin perin keskeyttämällä jokapäiväiset toimet kuin mahdollista, me tahdoimme päästä kokonaan pois nykypäivän asioista, politiikista ja levottomista puuhista, siispä syrjäisen maaseudun yksinkertaisiin oloihin. Mutta kun muutamilla joukossamme — meitä oli neljä hyvin tottunutta matkailijaa — oli aikaa ainoastaan määrän mukaan, täytyi meidän etsiä niin läheltä kuin mahdollista sitä saloseutua, jonka rauhaan halusimme päästä. Tällaista seutua toivoimme löytävämme vesiä jakavilta seljänteiltä, jotka ovat Hämeen

vesistön eteläisimpien ja Lohjan vesistön pohjoisimpien lähdeojien välillä.

Ensimmäinen päiväys ei meitä kuitenkaan vielä vienyt ikävöidyille saloille. Olimme keskellä Janakkalan paraita viljelysseutuja, tie veti viljavien vainioiden keskitse. Ympäristöään vallitsevan Hakoistenlinnan harjalta, joka on äkki jyrkkä kalliokukkula muinaislinnan jäännöksineen, katselimme kaikkea tämän maailman ihanuutta, ja ystävällinen kutsu päivälliselle vuoren juurella olevaan Hagan herrastaloonsaattoi meidät hetkiseksi unhottamaan mietelmämme tuolla yksinäisessä metsäseudussa tavattavastamme levosta. Mutta jo seuraavana päivänä jäi se viljelysalue jäljellemme; me saavuimme vedenjakajalle, jonne tasankojen ja laaksojen viljelys ei ulottunut, jossa metsä pääsi voitolle.

Salon talo Lopella oli kävelymatkaksemme valitun alueen kynnys. Kapea kannas kahden järven välillä, jossa talo oli, oli rajana. Siinä oli pohjois puolella Kartjärvi, joka lukemattomia jokia ja järviä myöten kiertelee ulos Kokemäen jokeen, ja etelän puolella Punelianjärvi, jonka vedet juoksevat alas Suomenlahteen. Me läksimme etelää kohti, ensin vähän matkaa veneellä pitkin metsäjärvien helmeä, Puneliata. Korkeiden rantajyrkkäyksien väliin sullottuna, joita verhosi vanha honkametsä, oli se kapea vesi edessämme; luonto täällä oli koskematon, nyt olimme sellaisessa seudussa, kuin olimme toivoneet. Rauhallinen autius veti meitä puoleensa, soutu sai pysähtyä, tuuli kuljetella venettä.

Puolen peninkulman matka tai pitemmältäkin oli meillä samaa kapeata väylää äkki jyrkkäin niemien välitse kierrätellen. Sitte se laajeni seljäksi, jonka takaa pohjana paistoi Salmen talo — viljelysseutua taas. Vastenmielisesti me ohjasimme veneen sinne, mutta sieltä saamiemme tietojen johdolla syvennyimme taas kohta uudestaan saloille.Lähellä salmea on syvällä jylhässä laaksossa Rautakosken kankirauta-paja. Kankiraudan taonta kuuluu juuri metsäseutuun. Sieltä se on alkanut ja siellä sillä on välttämättömät toimeentulonsa ehdot: metsistä helposti saatavat hiilet ja metsäjärvien välisistä koskista lähtevä vesivoima. Tämä yksinkertainen teollisuus soveltuu hyvästi ympäristöön. Se on levollisen ja vakavan luontoinen kuten metsäkin ympärillä. Tiemme vei tästä vieritse, me poikkesimme pajaan. Siellä oli puoli hämärä. Ahjon edessä liikkui pajan jäntevä haltia, tehden, apunansa hiilimies, sulatustyötä. Ääneti ja levollisena hoitelivat he tehtäviään, he olivat esimerkkejä ihmisestä, joka tajuisella voimallaan voittaa luonnon. Kumean napinan tavalla kuului tänne sisään kosken kohina ja siihen seoittui palkeiden huokaileva ääni. Se oli vapaan metsänhengen valitusta, kun hänet kahlehdittiin ihmisen ja voiton palvelukseen. Sulatus valmistui, ahjon tulikidasta vedettiin esiin hehkuva rautaharkko, vähäksi ajaksi valkeni sysimusta pajansisus, kunnes aine vesivasaran voimakkaista iskuista sai muotoa ja mustenevana vietiin muiden päivätaoksien joukkoon.

Rautakoskelle loppui viimeinenkin pohjoisesta päin tuleva ajotie, niin että me saimme etelää kohti matkatessamme pyrkiä edelleen läpi metsän niin hyvin, kuin voimme, valikoiden lukemattomista karjanpoluista mukavinta. Kartta ja kompassi olivatoppainamme metsätorpasta toiseen; me astuimme kuin sopulit suoraan aina samaa suuntaa: jos sattui vesi eteen, etsimme rannalta veneen, soudatimme itsemme ylitse ja läksimme taas samaan suuntaan edelleen.

Vasaran paukahdusten ääni oli jo ammoin jäänyt kuulumattomiin jäljelle metsään, joka yhä tiheämpänä piiritti meitä, kuin viimein auringon lasketessa pysähdyimme Paaston torppaan, joka on Lopen, Tammelan ja Pyhäjärven pitäjäin äärimmäisten nurkkain kulmauksessa. Tulommo oli nähtävästi odottamaton ja jotain ihan uutta, sillä nyt olimme seudussa, jonne vieras harvoin osuu, ja ulkoasu, matkailijan kävelypuku polvihousuineen ja reppu seljässä, teki ilmestymisemme sinne vielä oudommaksi. Mutta Suomi on vierasvaraisuuden maa, täällä ei kysytä passia eikä matkan tarkoitusta, taloon tulija on aina vieraan arvossa, ja se kyllin riittää hänen viihtymisekseen. Tupa ei ollut suuri, yksi huone vain, ehkä 6 kyynärää kullekin kantille, ja siinä asui kaikki talon väki, isäntä ja emäntä, renki ja piika ja vielä kaksi lasta. Mutta ettäkö meille, neljälle miehelle, ei siinä siltä vielä olisi tilaa, ei niille yksinkertaisille ihmisille johtunut kellekään mieleen. Yö oli kylmä — oli näet juuri kylmäin hallojen aika kesäkuun alulla 1891 — ja me sen tähden emme tahtoneet vaihtaa tuvan lämpöä, jossa tuli paloi avonaisessa takassa, eri huoneen etuihin, joita lato tai aitta mäellä olisi voinuttarjota. Olkia tuotiin ja lattialle sille pienelle alalle, joka oli tyhjänä ja paraiksi niin suuri, että riitti, laitettiin meille tilat. Syötyämme illallista

kävimme päivän ponnistuksista väsyneinä mielellämme levolle, ja tuota pikaa oli koko maailma vaipunut suloisimpaan uneen.

Mitä täällä oli tarjona ruokaa ja yösijaa, oli kaikkein yksinkertaisinta, mutta eipä ollut sitte maksukaan suuri. Kuin yritimme tilin tekoon, sanoi emäntä jyrkästi, että maksusta ei mitenkään voinut tulla puhettakaan, »olihan saatu nähdä niin paljo uutta ja siinä oli kylliksi korvausta kaikesta vaivasta». Tosin me sekä illalla asettuossamme yöksi että aamulla pukeutuessamme olimme olleet uteliaimman huomion esineinä. Naiset ihmettelivät meidän varustuksiamme ja repussa säilytettyjä pikku tavaroita, ja miesten huomio kiintyi karttoihin ja kompassiin. Ne olivat hyviä kapineita. Niiden johdolla me olimme osanneet tulla tänne läpi metsän ja voimme osata edelleenkin, sillä »se, joka oli osannut tänne ilman opasta, löytää kyllä itse tien täältä poiskin», selitti isäntä aivan suoraan. Ja hän oli oikeassa. Metsäin samoamisen aistimme oli herännyt ja tullut tarkemmaksi, ja oppaasta riippumattomuuden sulous korvasi täydelleen pikku mutkien vastukset, joita meillä oli kiertäessämme jotakuta kartasta näkymätöntä suota tai lampia.Me olimme nyt ihan keskellä metsäseutua, mutta emme kuitenkaan jylhän, koskemattoman salon sydämmessä. Metsä oli asuttua. Teollisuuslaitosten, Pyhäjärven pitäjän pohjoispäässä Rautakosken ja etelässä Högforsin, läheisyys oli myöskin täällä metsässä saanut aikaan erästä teollisuutta: hiilen polttoa. Jo lähellä Paastoa tapasimme keskellä suurta metsää ensimmäisen hiilimiilun. Se oli meille ihan uutta, ja yhtä outo ilmestys olimme mekin hiilenpolttajalle, joka meidän tulostamme heräsi havumajassaan ettone-unestansa. Me teimme tuttavuutta, kävimme istumaan hänen majansa eteen ja aloimme keskustelun. Kun tavalliset kysymykset »mistä ja mihin» oli suoritettu, voimme kääntää puheen metsäelämään, hiilenpolttoon. Tarjottu sikari — rauhan piippu tämän asunnon ruhtinaalle — irroitti kielen ja ukko alkoi kuvailunsa. Tietysti metsässä muka kummitteli, haltiat ja noidat mellastelivat hirmuisesti; mutta yhtä varmaa oli myöskin, että miilun tuli pelotti kaikkia pahoja henkiä ja että hän, hiilenpolttaja, ei peljännyt mitään, asui vaan täällä kesät päästänsä, kävi silloin tällöin hankkimassa jostakin torpasta ruokatarpeita, mutta muuten oli kokonaan vapaan metsän vapaa poika. Jos olisimme tulleet hänen luoksensa illalla, niin olisimme saaneet käyttää hyväksemme hänen havumajaansa ja miilun lämpöä ja viihtyneet siinä kyllin hyvästi, koska emme olleettavallisia »herroja», vaan osasimme kulkea läpi metsäin ilman opasta. Ukon vierasvaraisuus oli liikuttava ja me olimme pahoillamme, että emme edellisenä iltana osuneet hänen luoksensa. Miilu olisi antanut meille lämpöä kylliksi ja hiilenpolttajan mielikuvitus olisi ihan varmaan illan valossa muuttunut selvemmäksi ja tehnyt metsän eläväksi. Nyt me vähän levättyämme läksimme edelleen ja saimme hetken kuluttua kokea taas samaa lähimmällä miilulla tai tervahaudalla.

Tämä ympäristö ja sen alkuperäiset olot johtivat mieleen jossakin lausutun ajatuksen, että olisi lunastettava jokin kruununmetsä ja säilytettävä ainiaan koskematta alkuperäisessä muodossaan, niin että vast' edes, jolloin kehittyneempi viljelys oli valloittava metsät, siinä edes pysyisi kuva maan alkuasutuksen ajoista. Tässä oli sellaiselle maantieteelliselle rauhoitukselle sopiva alue. Metsä ei ollut haaskattua, salotorpissa hoidettiin maanviljelystä esi-isäin tavalla. — Me olimme tulleet tänne hyvästi viljellyistä seuduista ja sellaisia oli myöskin lähellä edessämme; niiden väliin sullottuna oli tämä salo, ja nähtävästi sai se väistyä yhä lähestyvän viljelyksen tieltä; alkuperäisyys oli kohta häviävä. — Mutta tämä ajatus ei ollut pitkä-ikäinen. Muutamia viikkoja myöhemmin samana kesänä oli pari meitä matkalla kaukana Itä-Karjalassa. Siellä johtuivat mieleemme nämärauhoitetun alueen ajatukset ja me huomasimme ne tarpeettomiksi: Suomen saloille ei vielä moneen vuosisataan tarvita mitään rauhoitusasetusta.

Aamupäivällä saavuimme ensimmäiseen taloon Paastosta etelään päin, jouduimme salolta viljeltyihin seutuihin; astuttuamme vielä muutamia peninkulmia pääsimme Högforsin suurenmoiselle rautatehtaalle ja teollisuuslaitoksille.

Läntisen Uudenmaan ihanat järviseudut houkuttelivat meitä pariksi päiväksi vielä etelämmäksi Vihtiin ylistellylle Hiidenvedelle, joka kuitenkin, meidän soutaessamme sen pintaa, kälki sulouttansa sakeaan lumipyryyn (7 prnä kesäkuuta 1891), ja Lohjalle, josta kuitenkin palasimme pohjoista kohti samoihin rajaseutuihin, joista äsken olimme tulleet. Tie kävi Nummen ja Pusulan kautta Ariman lasitehtaalle ja edelleen jylhän autioita seutuja Tammelaan, jossa yht' äkkiä kuin tenhovoimasta salo vaihtui viljellyksi alueeksi: tiemme

kävi Mustialan, Forssan ja Jokioisten kautta.

Alue, jota olimme kävelleet oli antanut runsaasti vaihtelevaa näkemistä. Sille, joka tahtoo ilman varsin suuria ponnistuksia ja lyhyessä ajassa oppia tuntemaan maamme luonnon eri vivahduksia, ei ole toista sopivampaa matkaa; kaikki, kuin houkuttelee matkailijaa, on täällä nähtävänä pienellä alalla: metsäseudun autius, järvimaiseman koko ihanuus,suurteollisuuden kaikki haarat ja maanviljelys kehittyneimmässä muodossaan. Se oli meidän arvostelumme kuin viimein Koiviston asemalla Turun radalla erosimme. Kumppanit läksivät rautateitse Turkuun, minä nostin repun selkääni ja läksin Koivistolta Humppilan ja Punkalaitumen kautta Tyrväälle Kokemäen joen varrelle. Tämä marssi tuli paraaksi päiväykseksen, 63 kilometriä 13 tunnissa. Mutta seuraava päivä kuluikin lepäellessä.

*

Uudessa seurassa.

Helposti käsitettävä vastenmielisyys pitkiä rautatiematkoja kohtaan kesäkuumalla oli minussa herättätnyt ajatuksen valita tehtävääni matkaa varten Helsingistä Viipuriin tie Loviisan, Pyhtään ja Kotkan kautta, jotaei muuten juuri käytetä. Se tie oli kyllä vievä paljon enemmän aikaa, mutta kun minun ei sillä kertaa tarvinnut pitää päiviä luvussa ja kun sitä paitsi olin tavannut kävelylle halukkaan kumppanin, näytti varsin houkuttelevalta ahtaassa rautatievaunussa matkustamisen sijasta lähteä höyrylaivalla Loviisaan ja sieltä jalkaisin Kymijoen suuseudun poikki, joka karlasta päättäen oli matkailijalle hyvin viohättävä. Niinpä päätettiin panna tämä aie toimeen. Mutta ennen, kuin pääsimme lähtemään, oli matkueemme kasvanut suuremmaksi, kun näet kolme nuorta naista tahtoi yhtyä seuraamme. Ei kukaan heistä ollut ennen kokenut pitkän jalkamatkan vaivoja, mutta kun vastukset meidän kokemuksemme mukaan eivät ole peljättäviä, jos matkailijan päiväjärjestystä ei muuteta urheiluksi, niin emme epäilleet hyväksyä heidän ehidotustansa, varsinkin kuin nämä naiset jyrkkään selittivät tulevansa tavarain kantamiseen nähden kyllä toimeen ilman valppaan kohteliaisuuden ainaista huomiota.

Tämän selityksen nojallakaan omme sentään katsoneet voivamme jättää naiskumppaniemme varustuksia ihan tarkastamatta. Ei ollut vaikea käsittää, että repun piti olla keveä, sillä meillähän lähtiessämme oli rasittavan kesäkuuman aika. Mutta kaikki se, jota katsottiin välttämättömäksi, kertyi kokoon pantuna melkoisen painavaksi kantamukseksi.Itsepäistä vastustusta kesti yhä siihen suuntaan, että sillä vähällä, jonka me sallimme jättää tuohon yhä vähennettyyn kantamukseen, ei olisi mahdollinen soveliaasti ilmestyä ihmisten ilmoille; kuitenkin onnistui meidän viimein saada repun paino supistumaan 6 tai 7 naulaksi. Saatua tämä asia selville oli vielä jäljellä päällysvaate-kysymys. Ponteva selitys, että lämpöinen, pehmeä saali on ainoa järjellinen ja käytöllinen, ratkaisi senkin; sade- ja kesätakit y. m. s. jätettiin kotiin.

Kaikkein näiden varustuksien jälkeen kokouduimme viimein kauniina kesäkuun iltana itään päin lähtevään höyryveneesen. Saavuimme Loviisaan, kävelymatkan alkuun, josta läksimme astumaan, osoitettuamme kaupungille kaikkea tarpeellista huomiota.

Kesäkausi oli juuri alkanut, kun näet oli avattu kuuluisa kylpylaitos, josta Loviisa kerskailee. Kylpyvieraita oli tulvinut läheltä ja kaukaa, ja kauniissa kylpylaitoksen puistossa, johon kävelymme läpi kaupungin päättyi, olimme keskellä tämän uusaikaisen Betesdan elämää. Meidän ulkoasumme ja aikeemme lähteä ulos vapaasen luontoon ja turvautua omiin voimiin, eivät soveltuneet tähän elämään. Terveyttä etsiväin joukossa olevat tuttavamme lausuivat julkikin katsovansa mahdottomaksi meidän toteuttaa ohjelmaamme. Me emme kuitenkaan kadottaneet rohkeuttamme; olihan suuri erotus voimissa meidän jakylpyelämään tuomittujen ystäviemme välillä; siihen luottaen läksimme tielle.

Kohta saavuimme pienelle Ahvenkoskelle, Kymin läntisimmän suuhaaran länsipuolella, vanhalle 1743 vuoden aikaiselle valtakunnan rajalle. Metsittyneet patterit rannalla olivat todistuksina menneiden aikain sodista, ne olivat siinä mykkinä muistoina siitä häpeällisestä sotaretkestä, jolloin maa ilman miekan iskua jätettiin vihollisen

armeijain haltuun. Tuon pakoretken ja sen seurauksien muisto eli vielä kansassa. Ylhäällä kestkievarissa rupesi vanha mies tulkitsemaan historiallisia vaiheita. »Tässä oli tullipaikka valtakunnan rajalla», sanoi hän, viitaten kestkievaritaloon, »ja tässä oli viimeinen tilaisuus puolustaa maata. Ei laukaustakaan vaihdettu, riennettiin pois, ja sen tähden seisoo tuo vanha huone vahingoittumattomana, ei sen seinissä näy yhtäkään edes eksyneen luodin merkkiä» - Myöhempi aika oli jälleen yhdistänyt, mitä silloin oli erotettu, joki juoksi taas Suomen aluetta, kostuttaen rauhallisia seutuja. Mutta vaikutus, jota ensi tulomme sen rantaan teki mieliimme, seurasi meitä koko matkan läpi tämän historiallisista muistoista rikkaan seudun.

Viisi päivää kuljeksimme näissä seuduissa, ensin pitkin jokivartta ylös Ruotsin Pyhtään kirkolle ja edelleen Anjalaan, josta palasimme Ahvenkoskelle suuren osan matkaa veneellä myötävirtaan, astuimmepoikki Pyhtään saarimaan sekä joen itäisimmän suuhaaran, vähä väliä poiketen syrjään katsomaan merkillisiä paikkoja: Kymin linnaa, Kyminkartanoa ja sen lähellä olevaa lohenpyyntipaikkaa n. s. Kyminluostarin vieressä, ja viimein saavuimme Kotkaan.

Siinä oli kävelymatkamme päättyvä, kuin saimme katselluksi kaupungin kaikkine merkillisyyksineen. Siitä me pian selvisimme ja jo lähestyi hetki, jolloin seuramme oli hajoava. Mutta toisinpa kohtalo oli päättänytkin. Höyrylaivoja odotellessamme, jotka veisivät meidät kunkin omaa tietänsä, muutamia itään, toisia länteen, olimme kiivenneet kaupungin eteläpuolella olevalle n. s. Norjanvuorelle saamaan vielä kerran yleissilmäyksen Kotkasta ja sen ympäristöstä. Tämä korkealla käynti herätti mieleen uusia suunnitelmia. Lähimmistä tauluista, jotka kuvasivat sataman ja laivaväylän elämää ja liikettä, oli katse harhaillut saarien ja luotojen ylitse ulos merelle ja pysähtynyt etäältä siintävään Suursaareen, jonka piirteet sentään selvästi näkyivät taivaanrantaa vasten. Päivä oli kirkas ja lämmin, vieno tuuli leikitteli veden pinnalla, houkutellen lähtemään sinne.

Suursaaren matkan ehdotus oli ikään kuin ilmassa, ja kuin se kerran oli lausuttu, yhtyivät siihen heti kaikki; matkailijain tavan mukaan ei sitte myöskään enää ollut pitkältä päätöksestä toimeenpanoon, Satamassa oli eräs Suursaaren jaala valmiinamatkalle; ryhdyttiin sopimaan viennistä ja paljon ennen, kuin äsken odottamamme höyrylaivat saapuivat satamaan, oli »Auran» ystävällinen perämies merkinnyt meidät matkustajiksi veneesensä, nostanut ankkurinsa ja purjehtinut ulos merelle.

Jos tuuli on sopiva, lasketaan 4 peninkulman pituinen matka Kotkasta Suursaareen muutamissa tunneissa, mutta tällä kertaa tarvittiin paljon pitempi aika. Heikko tuuli vei meidät kyllä ulos satamasta, mutta päivällä sekin tyyntyi ja vielä auringon lasketessa olimme lähempänä Suomen rantaa kuin purjematkamme toista päätä. Me olimme kuitenkin jo kuin kotona jaalassa ja viihdyimme varsin hyvin, vaikka mukavuudet olivatkin yksinkertaiset. Kajuutta jätettiin naisten saliksi ja lastiruumaan asetettiin makuusijat miehiselle väelle. Kuin seuraavana aamuna kannella näimme päivän koiton kajastavan aavalle merelle, emme suinkaan tunteneet mitään tyytyinättömyyttä oloomme. Aurinko nousi ja toi tuulta, jaa1a sai vauhtia ja oltuamme vuorokauden vesillä nousimme onnellisesti hilpeimmällä mielellä Suursaareen maalle.

Ennen kuin kahden päivän päästä läksimme paluumatkalle Kotkaan, tällä kertaa avonaisessa luotsiveneessä, olimme ihanimman kesäilman vallitessa kierrelleet saaren joka suuntaan ja tutustuneet tähän pikku alaan, joka kyllä ansaitsee matkailijanhuomiota. Suursaari on eri maailma itsekseen ja sen luonnossa on paljo vaihtelua. Mahtavilta vuoren huipuilta on mitä laveimmat näköalat merelle, matalaan Suomen rantaan pohjoisessa ja Viron rantaan, joka näkyy kaitaisena nauhana etelässä. Vuorten välillä kasvaa rehoittaa tiheätä metsää, ja saaren sisällä sievän Lounatjärven rannalla on metsäjärvi-maiseman koko ihanuus nähtävänä, niin että unhottuu mahtavan meren läseisyys. Alhaalla kylissä, joita on kaksi, tervehtii vierasta ystävällinen väestö, joka hyvin mielellään osoittaa vierasvaraisuutta muusta mailmasta tänne saapuville matkalaisille.

Toista kertaa jo odotimme höyrylaivaa Kotkassa, se vain erotusta ensi kerrasta, että nyt eron hetki tosiaan oli edessä. Vähän toista viikkoa oli kulunut siitä, kuin läksimme Loviisasta; mitä vaihtelevimmissa oloissa olimme saaneet koettaa voimiamme ja matkakumppanien yhteen sopivaisuutta; kaikki oli käynyt hyvin, Loviisassa ennustetuista vaikeuksista emme olleet kohdanneet yhtäkään, itsekukin oli tullut toimeen omin voimin; hevoseen emme olleet turvautuneet ja vastoin kaikkia pelotteluja, että sellainen kävelijäseura kuin meidän huomattaisiin

mahdottomaksi, jos vain tulisi todella ponnistaa voimia, olimme me yhteisissä vaivoissa nähneet seuramme hyvin pysyneen koossa, vaikka olikin astuttu oikein hyviäväyksiä, ei minään päivänä vähempää kuin 2 peninkulmaa, yhtenä päivänä 35 kilometriä, jota paitsi me kiipeillessämme Suursaaren kallioita ja astuessamme saarta päästä päähän pohjoisesta etelään 12 kilometriä ja takaisin ihan raivaamatonta polkua olimme näyttäneet vielä suurempaa kestävyyttä ja voimaa. Mutta samalla olimme kuitenkin huomanneet matkan kaikin puolin olleen huvimatkaa. Ja siihen arvosteluun yhtyivät seuramme kaikki jäsenet.

*

Koulukävelyllä.

Maalle oli noustu, miesten huuto pidetty, lähtömerkki annettu ja joukko - 88 miestä - läksi liikkeelle: »Kaikukohon laulu maamme» kajahuttivat laulajat; tämän kunniamarssimme sävelten tahdissamarssimme läpi rauhallisen kylän kohti uusia vaiheita. Ripeässä tahdissa siinä astuttiin, uljas rohkeus matkakumppanina. Ja sitä kyllä tarvittiinkin tänä päivänä, ensimmäisenä, jolloin voimia oli toden perästä koeteltava. Me olimme pari päivää sitte kokoutuneet Lahteen, jossa idästä tulleet ottivat vastaan Helsingistä saapuneen pääjoukon sekä siihen joka asemalla liittyneet lisät. Kauppalaa ympäristöineen oli katseltu, käyty läheisellä Tiirismaalla, joka on Etelä-Suomen korkein kohta, ja jatkettu matkaa höyryveneellä Heinolaan. Aikaisin tänä aamuna olimme lähteneet vierasvaraisesta kaupungista kahdella meille ystävällisesti annetulla höyryveneellä Koskenniskaan, jossa Kyminjoki lähtee Heinolan etetänpuolisista järvistä ja ensi kerran katkaisee Salpausseljän.

Matka oli tänne saakka ollut aivan mukava. Mutta Koskenniskasta alkaen, josta nyt olimme lähteneet, olimme ainoastaan omain kulkuneuvojemme varassa. Matkaohjelmaan kuului kulku pitkin tämän mahtavan joen vartta aina mereen asti; siispä myöskin käynti Mankalan koskilla, joka seutu on ehkä kaunein tällä matkalla. Oli täytynyt luopua ensi aikeestamme päästä soutamalla Koskenniskasta Mankalan kylään, kun oli perin vaikea saada riittävästi veneitä meidän suurelle joukollenune; mutta kun ennne kuitenkaan tahtoneet luopua Mankalassa käynnistä, päätettiin astua sinne. Matka oli pitkä, lähes 2 peninkulmaa,tienä ainoastaan kapeita metsäpolkuja, ja Mankalasta oli meillä vielä peninkulma Kauramaahan eli siihen paikkaan, jossa joki laskee Iitin kirkkojärveen. Sinne meidän täytyi vielä ehtiä samana iltana päästäksemme höyryveneellä mainitun järven sekä sen jatkon Pyhäjärven yli Oravalaan, jossa meille viimeinkin oli yösijaa varustettuna.

Päiväys oli siis melkoinen, noin 3 peninkulmaa ilman vesimatkoja; olisi sen kyllä saanut supistumaan ainakin puoleksi, mutta silloin olisi meidän täytynyt jättää paras kohta, Mankala, syrjään, eikä siihen ollut kellään halua.

Mihinkään erityisiin toimiin ei oltu ryhdytty joukkomme toimeentuloon nähden ruuan puolesta tänä päivänä, koskapa kyliä oli matkan varrella eikä siis pitänyt olla puutetta ruuasta eikä juomasta, vaikka joukko olikin suuri. Sanoma meidän tulostamme oli kuitenkin levinnyt, ja kuin nousimme maalle Koskenniskaan, oli rannan omistaja meitä ystävällisesti pyytänyt aamiaiselle, joka oli laitettu lähimpään rantatupaan. Vähän levättyämme olimme taas lähteneet ensin lautalla joen poikki; tervehdittyään vielä sieltä voimakkaalta hurraa-huudella vierasvaraista isäntäväkeä oli koko joukko lähtenyt liikkeelle.

Kantamukset oli Koskenniskasta lähetetty veneellä Mankalaan ynnä kaksi miestä etujoukkona ilmoittamaan siihen syrjäiseen kylään meidän tuloamme jaryhtymään tarpeellisiin päivällispuuhiin. Arvion mukaan piti heidän päästä perille sen verran ennen, että perunat ehtivät kiehua ennen pääjoukon tuloa. Eikä siinä petyttykään. Sillä meidän tiemme oli pitempi eikä siinä myöskään käynyt noudattaa tavallista marssijärjestystä. Kapea polku pakotti joukon hanhenmarssi-järjestykseen, joka hidastutti kulkua, sillä mikä hyvänsä ensimmäiselle sattunut este pysäytti välttämättä koko joukon. Aidat, joita oli melko tiheässä, saivat aikaan häiriötä ja pysähdystä, kunnes kaikki pääsivät yli ja kirjava joukko taas vähitellen hajosi pitkäksi riviksi, niin että polku näytti muurahaisten tieltä.

Hiljaista sihusadetta oli ollut koko aamupäivän, niin ett’ ei kukaan voinut ainakaan valittaa auringon paahdetta.

Mutta kosteutta meillä sen sijaan oli, eikä ainoastaan ylhäältä päin, vaan tielläkin, joka paikoittain kulki pitkin soita ja melkein koko matkan kosteita maita. Ihan läpi märkinä saavuimme viimein Mankalaan, mutta tuskin päästiin käsiksi valmeihin perunapatoihin ja viilipyttyihin, niin kaikki vastukset unhottuivat ja joukko oli valmis lähtemään edelleen. Meillä olikin nyt enää lyhyt matka koskille ja niiden näkemisen toivo innostutti myöskin nuorimpia kumppaneitamme, jotka muuten olivatkin kestäneet varsin hyvin.

Viidessä koskessa ihan likekkäin raivaa joki Mankalassa itselleen tietä harjun poikki, joka tässäsulloo veden äkki jyrkkäin vuoriseinien väliin. Itäisen rantakallion reunaa myöten kävi polkumme, oikealla puolen ihan jalkain alla kohisi koski ja vasemmalla oli vastassa vielä ylemmäksi nouseva kallioseinä sekä metsä. Meidän täytyi taas turvautua hanhenmarssiin, hitaassa, varovassa tahdissa kuljettiin vaarallisen paikan ohitse. Viimeisen ja suurimman kosken alapuolelle pysähdyttiin tasaiselle rantakalliolle, josta oli mitä ihanin näköala vasten kuohuvia koskia ylös sekä pitkin tyyntä joen pintaa alas päin. Kaikki olivat onnellisesti turvassa ja suurenmoisen luonnonnäytelmän vaikutus oli runsaasti korvannut kaikki aamupäivän vaivat.

Astuttuamme vähän matkaa metsää saavuimme oikealle ajotielle. Ohjeita annettiin ja säännöllinen marssijärjestys lakkautettiin, kukin sai kulkea, miten tahtoi. »Kaikukohon» piti kyllä hetkisen joukkoa koossa, mutta laulun vaiettua kasvoi yhä matka etujoukon ja varsinaisen jälkijoukon välillä, jota vakava »maisteri» komensi, saatuaan osaksensa tärkeän tehtävän, väsyneimpienkin toimittamisen turvapaikkaan.

Viimein olivat kaikki koossa Kauramaassa, jossa Kymin uitttoyhtiön hyväntahtoisesti meidän käytettäväksemme annettu, päivän kunniaksi koivuilla koristettu höyryvene oli valmiina viemään edelleen. Parin tunnin päästä pysähdyttiin Oravalan luo ja rannasta lähetetty venejoukko siirsi meidät maalle. Me olimmepäässeet päiväyksemme päähän, meille toivotettiin tervetuloa kolmen marssikumppanin kotiin. Tieto, että kaikki päivän ponnistukset olivat lopussa ja että huomispäivä ei vaatinut suurtakaan voimain koetusta, teki mielet virkeiksi. Juotua lämmittävää teetä oli kohta leikki täydessä vauhdissa, kunnes viimein kaikki komennettiin levolle.

Yömajaksemme oli laitettu tilava riihi. Olkia oli levitetty pitkiin riveihin lattialle ja päänalus-oljille lakanoita; muita makuuvaatteita ei tarvittu kun saalinsa kyllin riitti jokaiselle peitteeksi. Nämä yksinkertaiset vuoteet eivät olleet mitään uutta meille; useimmat olivat jo edellisinä vuosina samanlaisilla matkoilla tutustuneet niihin ja ensikertalaisillakin oli niistä kahden yön kokemus, niin että kunkin järjestäminen paikalleen tällä kertaa kävi hyvin nopeasti, varsinkin kuin päivän ponnistukset olivat tehneet levon hyvin toivotuksi.

Reppuineen kokoutuvat kaikki riihen ovelle ja huuto alkaa. Ensin päästetään nuorimmat makuusaliin, jossa »maisteri» ottaa heidät vastaan ja asettaa riviin avaran huoneen etäisimpään nurkkaan; 8 tai 10 pojan jäljestä tulee taas maisteri rauhoittavaksi rajaksi kahden ryhmän väliin ja samoin yhä edelleen, kunnes vanhimmatkin saavat sijansa. Riisuutuminen tapahtuu nopeasti, vaatteet ja reput asetetaan makuusijojen jalkopäähän, kengät,

kävelymatkalla tärkeimmät kappaleet, sullotaan täyteen olkia tai kuivia heiniä, kipeät jalat voidellaan ja laastaroidaan ja tuota pikaa makaavat kaikki saaliinsa kääriytyneinä pehmeällä vuoteella. Nämä yövalmistukset tietysti tehdään puhellen ja iloiten, mutta vähitellen hälvenee hälinä, ja jo ennen, kuin viimeisetovat järjestyksessä, vallitsee uni tuolla nuorimpain nurkassa. Viimein ovat kaikki paikoillaan, joku rauhan häiritsijä kyllä vielä koettaa saada kuulijoita sukkeluuksilleen, kunnes viimein johtaja sanomalla »kas niin, nyt minä olen valmis, hyvää yötä, pojat» ilmoittaa, että päivä on lopussa ja makuuaika alkanut.

Ensimmäisenä koulukävelyn iltana ei ole helppo saada päivää lopetetuksi. Kaikki on silloin vielä niin ihan uutta, kumppaneilla on paljo kertomista toisilleen ensimmäisistä kesäviikoistansa eikä levon tarve ole niin tuntuva; uni ei myöskään ole niin rauhallinen ja aamun tultua monikin ihan jyrkästi sanoo, että hän ei ole nukkunut koko yönä. Usein kyllä voidaan hänestä todistaa toista, mutta kaikissa tapauksissa on varma, että jo toisena iltana ymmärretään jotkut yleiset järjestyssäännöt välttämättömiksi ja kolmantena jo jokainen itsestään taipuu käskyjen mukaan mitä annetaan. Velvollisuuden tunto lähimmäistä kohtaan ja oman hyvin voinnin ajatus, ne molemmat yhtä paljon tekevät vallattoman poikalauman tarkkaa kuria noudattavaksi joukoksi.

Virallinen herääminen tapahtuu taas johtajan aamutervehdyksestä, joka samalla on ylösnousemisen merkki.

Vaatteet ja reppu otetaan käsivarrelle ja lähdetään lähimpään rantaan, jossa virkistävän uinnin jälkeen pukeudutaan.Täysissä tamineissa ja uljaalla mielellä seisoimme valmiina lähtemään Oravalasta. Aamuhuudossa ei ollut ketään ilmoitettu sairaaksi, vaikka eilispäivänä olikin kärsitty sadetta, märkiä polkuja ja ponnistuksia. Riittävä yölepo oli vahvistanut voimia, aurinko taas paistoi lämpöisesti ja kirkkaasti, virkistäen mieliä. Yhdekskertaisella hurraa-hundolla, joka oli tavallinen tunnussanamme, kiitettiin nautitusta vierasvaraisuudesta, ja joukko läksi liikkeelle.

Pahin osa matkasta oli nyt suoritettu. Yhteisissä iloissa ja vaivoissa olivat kaikki joukon ainekset, suuret ja pienet, opettajat ja oppilaat, lähentyneet toisiansa, kokonaisuus oli täydellinen; ei enää kuulunut ensi päivinä usein lausuttua kysymystä »onko se tai se mukana», nyt jo tiedettiin, ketä kumppaneja oli seurassa, ja yhä vaihtelevissa ryhmissä kulki joukko edelleen, puoluejakoa ei näkynyt, siinä oli vain yksi suuri kumppanijoukko kävelyllä. Mieliala lakkaamatta vilkastui. Milloin pääsi vallaton iloisuus voitolle, milloin taas vakavampi ja syvällisempi tunne; ainoastaan untelolle välinpitämättömyydelle ei ollut sijaa. Ei edes täysien ja kuumain rautatievaunujen ilmakaan, joka muuten ei suinkaan ole vilkastuttava, nyt saanut tukeutetuksi iloisuutta, kuin Savon radalta Harjun asemalta vierimme etelää kohti Inkeroisiin. Iloinen laulu kaikui vaunuista niin voimakkaasti ja vakunttavasti, että mistään vastaväitteistä ei voinuttulla puhettakaan. Ilo tosiaan vallitsi huolettomassa nuorisojoukossa.

Me olimme katselleet Inkeroisia, olleet vieraina muistorikkaassa Anjalassa, Vredebystä kulkeneet Kyminjokea alas päin kauneille Ahvisten virroille, marssineet autiota metsäseutua edelleen Korkeakoskelle, Karhulaan ja Kyminsuuhun, jossa joki laskee mereen, jatkaneet höyryveneellä matkaa Kotkaan ja vielä päiväkauden katselleet kaupungin ympäristöjä: Kyminkartanoa, Kyminluostaria ja Langinkoskea, ja nyt oli matka-ohjelmamme lopussa. Viikko oli kulunut siitä, kuin läksimme Lahdesta, havainnoista rikas viikko. Paljon me olimme nähneet ja oppineet tuntemaan. Ulkokehyksenä oli Kyminjoen laakso, joen maantieteellinen alue Päijänteestä mereen asti. Mutta tämän kehyksen sisällä olimme nähneet kuvia eri aloilta, metsän tuotteiden ja monista koskista saadun vesivoiman kasvattamaa teollisuutta, historiallisesti muistettavia paikkoja, jotka olivat antaneet aihetta kertoella entisistä ajoista, niiden taisteluista, toivoista ja koetuksista.

Viimeinen ilta oli tullut, me olimme kokoutuneet päämajaamme, käytettäväksemme ystävällisesti annettuun kansakouluun. Seuraavana päivänä meidän tuli hajota kunkin tahollensa. Vielä kerran kaikuivat yhä rakkaammiksi tulleet laulumme ja memuistelimme kuluneen viikon vaikutuksia mieliimme. Ja niissä mielialoissa kävi lämpöisenä virtana kiitollisuus kaikkia niitä kohtaan, jotka olivat tehneet matkamme siksi, kuin se oli tullut, — valoisaksi kesäpäiväksi.

*

OHJEITA JA NEUVOJA.

Jalkamatkoja Suomessa.

Kävelijä on vaatimattomin kaikista matkailijoista, vaan samalla myöskin riippumattomin. Jos hän on oikein varustautunut, ei hänellä ole huolia muista kuin itsestään; häntä ei pidättele mikään raskas taakka eikä muu mukana kuljetettava, hän voi vapaasti ohjata kulkunsa, minne vain tahtoo. Ja tämä vapaus avaa hänelle kaikki paikat, jotka houkuttelevat matkailijaa, ja sen lisäksi vielä syrjäisetkin seudut, joihin ei ole mukavia valtateitä eikä väyliä. Voidaan kyllä vastustaa tätä sillä, että hän hitaammalla kulkutavallaan ei ehdi yhtä pitkiä matkoja, kuin samassa ajassa ehdittäisiin muulla kulkuneuvolla. Mutta vaikka hänen täytyykin supistaa matkansa alaa, niin korvaa sen runsaastikin hänen olonsa välittömässä yhteydessä luonnon ja kansan kanssa. Ei siinä hänelle aukeile eteen ainoastaan kuolleita tauluja, vaan elävä elämä koko vaihtelevaisuudessaan, ja mitä hän on nähnyt ja

oppinut tuntemaan, sen kaikki on hän saanut omilla ponnistuksillaan; matkahavainnot tulevat elävämmiksi, ne pysyvät muistissa kauan senjälkeenkin, kuin reppu heitetään pois seljästä, ne ovat omin neuvoin ansaittua omaisuutta ja sen tähden kallisarvoisia. Ken tahtoo oppia tuntemaan maatansa ja kansaansa, jokahan on jokaisen kansalaisen velvollisuus, hänen pitää ruveta jalkamatkailijaksi, voidakseen nähdä oikealta kannalta kaikkia oloja.

Oikea jalkamatkailija ei ole mikään urheilija. Hän ei voi siis antautua yksipuolisten ohjeiden eikä horjumattomien päätelmäin kahleihin. Hän sen tähden ei lähdekään matkalle sillä mielellä, että hän sillä matkallaan ei koskaan käytä höyrylaivaa, rautatietä eikä edes hevostakaan. Päin vastoin hän osaa käyttää hyväkseen nopeaa pääsöä paikasta toiseen, jos väli- seudussa on vähempi viehätystä kuin etäämpänä sen molemmin puolin. Kävelijä täten ei olekaan eri laji matkailijoita, vaan käytöllinen matkustaja, joka on varustautunut mihin hyvänsä matkalla sattuviin oloihin ja joka ilman pitkiä viivykkejä ja varustuksia voi lähteä laivasta tai rautatieltä sivuretkille viehättäviin seutuihin; hän on riippumaton matkailija, ja riippumattomuus on välttämätön ehto, että huvimatka tuottaa sitä, kuin sillä tarkoitetaan: virkistystä.

Lisäksi tulee vielä, että matkailijan täytyy meidän maassamme usein ihan pakosta turvautua omaan voimaansa, jos hän tahtoo toteuttaa suunnittelemansa kiertomatkan. Ensi katsauksella Suomen liikekarttaan näkyy, kuinka eri kulkutiet ovatmaantieteellisistä syistä järjestyneet eri ryhmiin, joiden väliltä enimmäkseen puuttuu suoraa yhteyttä. Laatokka on sellainen alue, Saimaan vedet toinen, Päijänne kolmas j. n. e. Jos tahdotaan yhteen jaksoon, kulkematta samaa matkaa kahdesti tai tekemättä suuria kierroksia, käydä samalla matkalla useammilla näillä alueilla, täytyy maiden poikki siirtyä vesistön alalta toiselle. Jos silloin tahdotaan saada vapaasti valita tiensä, pitää olla katkottuna kaikki kahleet, jotka pakottavat kulkemaan määrättyjä teitä, ja tässä on jalkamatkailijalla kaikki edut puolellaan.

Seuraavat ohjeet ja neuvot ovat siis sekä varsinaista jalkamatkailijaa että myöskin ketä hyvänsä matkailijaa varten, joka ei tahdo olla sidottuna millään esteillä matkallansa, vaan vapaasti valita tiensä.

Ensi kysymys, kuin päätetään lähteä huvimatkalle, on tietysti: mihinkä lähden? Matkasuunnitelman tekemisen täytyy aina riippua hyvin monista satunnaisista asianhaaroista, niin että mitään varmoja ohjeita ei siitä voi antaa. Tottunut matkailija osaa kartta kädessä helposti itse valita sopivan alueen tutkimusmatkallensa. Yleiseksi säännöksi kuitenkin lausuttakoon, että ei suinkaan tarvitse peljätä tiensä vetämistä sellaisten seutujen poikki, joissa kartta ei näytä vallanteitä; kylästä kylään on aina edes kapea polku ja vesimatkoille on helppo saada venettä. Sitäpaitsi ovat paraimmatkin kartat maastamme hyvin vaillinaiset. Viljelys on useimmissa seuduissa tiheämpää, kuin kartoista näkyy, ja uusia teitä on monessa paikassa, jotka ovat karttoihin merkityt koskemattomiksi saloiksi.

Yleiseksi ohjaukseksi kävelytien valitsemisessa olkoot seuraavat lyhyet suunnitelmat. Niissä on ehdotettuna sekä pitempiä, yleisemmin tutustuttavia kiertomatkoja että lyhempiä teitä tutustumiseksi johonkin erityiseen, tarkkarajaiseen alaan.

A. Pitkiä matkoja.

1. «Jalkamatkoilta»-luvussa (katso 1:stä sivua) kerrottu matka. Viipurista pitkin Saimaan kanavaa Rättijärvelle, josta jalkaisin Jääsken kautta Imatralle ja edelleen Parikkalan kautta Punkaharjulle ja Savonlinnaan; höyrylaivalla Leppävirroille, Kuopioon ja Tuovilanlahteen; jalkaisin länteen päin Pielaveden, Viitasaaren ja Saarijärven kautta Jyväskylään ja edelleen Petäjäveden kautta Keuruulle, josta osittain vesitse, osittain jalkaisin Ruoveden kautta Tampereelle ja Hämeenlinnaan. (Katso tuonnempaa B. 3—6. siv. 74).

2. Niin kuin 1:ssä Jyväskylään, josta Päijännettä myöten Heinolaan ja edelleen pitkin Kyminjokea Kotkaan B. 7:n mukaan, siv. 75.

3. Niin kuin 1:ssä Parikkalaan, josta maantietä Kurkijoelle; laivamatkaa Valamoon ja Sortavalaan;Ännikänniemen ja Kesälahden kautta Savonlinnaan; edelleen 1:sen tai 2:sen mukaan.

4. Viipurista Saimaan kanavaa myöten Rättijärvelle; jalkaisin Imatralle ja siitä Jääskeen; venematkaa pitkin Vuoksea Käkisalmeen joko koko matka (mieluisimmin) tai osaksi, esim. Antreaan asti, josta osaksi maantietä

(Sirlahteen), osaksi veneellä Räisälään ja Käkisalmeen; matka Valamoon j. n. e. 3:nen mukaan; Savonlinnasta sivumatka Punkaharjulle ja sitte edelleen 1:sen tai 2:sen mukaan.

5. Viipurista Kuopioon 1:sen, 3:nen tai 4:nen mukaan; höyrylaivalla Kuopiosta Iisalmelle, josta jalkaisin Kajaaniin; höyryveneellä Oulunjärveä Vaalaan, veneellä Oulunjokea Ouluun.

6. Viipurista Savonlinnaan 1:sen mukaan, sieltä höyryveneellä Joensuuhun ja edelleen Pielisjokea ja Pielisjärveä Nurmekseen (sivumatkaa Kolin kukkuloille Pielisjärven länsirannalle ei pidä jättää tekemättä). Jalkaisin Nurmeksesta Sotkamon kautta Kajaaniin (osan matkasta voi tehdä veneelläkin); edelleen 5:nen mukaan Ouluun.

7. Viipurista 3:nen tai 4:nen mukaan Sortavalaan, josta jalkaisin Ruskealan, Tohmajärven ja Kiihtelysvaaran kautta Joensuuhun. Edelleen Nurmeksen ja Kajaanin kautta Ouluun 6:nen ja 5:nen mukaan.8. Jos 5:es, 6:es ja 7:äs matka aletaan kesäkuun ensi päivinä, ehditään silloin suunnitelmaa laajentaa juhannusmatkalla Oulusta Aavasaksalle; höyrylaivaa pitää silloin käyttää Oulusta Tornioon, josta jalkaisin perille.

B. Lyhempiä matkoja.

Matkailija-yhdistyksen toimittamassa matkakäsikirjassa «Matkasuuntia Suomessa» on laveita suunnitelmia eri matkoille, tosin tehtyjä nopeampaa matkustusta varten kuin jalkamiehen, mutta kuitenkin sinänsä kelvollisia hänellekin. Osoittaen siihen joka matkamiehelle välttämättömään oppaasen panemme tähän ainoastaan yleisiä viittauksia viehättävistä matkoista eri seutuihin.

1. Matka Länsi-Uudellemaalle, varsinkin Lohjanjärven, Pohjanpitäjänlahden ja Tammisaaren seutuihin.

2. Matka Uudenmaan ja Hämeen välisiin metsäseutuihin joko yhdessä B 1:sen kanssa tahi lähtein Hämeen radalta joltakin asemalta (Turengista) jollekin Turun radan asemalle (Koivistoon) niin, kuin luvussa «Metsäseudussa» edellä on kerrottu, siv. 36.

3. Matka Hämeenlinnasta Tampereelle, Sääksmäki, Pälkäne ja Kangasala pääpaikkoina.

4. Matka B 3, ulotettuna Ruovedelle ja Keuruulle asti.5. Matka B 3, ulotettuna Nokialle, Karkkuun ja Tyrväälle.

6. Kiertomatka B 3, 4 ja 5:ssä luetelluissa seuduissa. Hämeenlinnasta osaksi höyryveneellä, osaksi jalkaisin Sääksmäen, Pälkäneen ja Kangasalan kautta Tampereelle; rautateitse Vaasan rataa Kolhon asemalle, kävellen Keuruulle ja takaisin Mänttään ja Filppulaan, höyryveneellä Ruovedelle, josta viehättävä sivumutka Virroille. Ruovedeltä höyryveneellä Muroleen kautta Toikkoon (Kurun pitäjään); metsäseutuja Ikaalisiin tai Hämeenkyröön, ja edelleen Karkkuun ja Tyrväälle, josta veneellä Rauta- ja Kulovettä Siuruun (Turun ja Hämeen läänien rajalle); kävely Pirkkalan kautta Nokian ohi Tampereelle.

7. Matka Kyminjoen laaksoa pitkin. Lahdesta höyryveneellä Vesijärveä Heinolaan; edelleen niiden ohjeiden mukaan, kuin on luvussa «Koulukävelyllä», siv. 55. Kotkasta retki Suursaareen (vrt. luk. «Uudessa seurassa», siv. 47).

8. Matka Viipurista Imatralla, Punkaharjulle ja Savonlinnaan, A 1:sen mukaan, siv. 72.

9. Kiertomatka Itä-Suomessa Viipurista Laatokalle ja Savonlinnaan A 3:nen mukaan siv. 72.

10. Kiertomatka Viipurista pitkin Vuoksea Laatokalle ja edelleen Savonlinnaan A 4:n mukaan, siv. 73.

11. Kiertomatka Itä-Suomessa Viipurista Laatokalle; Sortavalasta Joensuuhun A 7:n mukaan taiSortavalasta Ruskealan kautta Puhokseen, josta edelleen höyryveneellä Joensuuhun tai Savonlinnaan.

12. Kiertomatka Itä-Suomessa B 11:n mukaan Sortavalaan, josta Impilahden, Suistamon, Korpiselän ja Ilomantsin kautta Koitajoelle; sitä myöten veneellä Pielisjoelle. Edelleen höyryveneellä Joensuuhun B 13:n mukaan.

13. Matka Itä-Karjalassa Sortavalasta Joensuuhun. Sortavalasta Kirjavalahteen ja edelleen Ristijärveä Pötsövaaralle, josta raivaamatonta metsää Läskelänjoelle sekä sitä pitkin Jänisjärvelle. Edelleen vesitse Anoniemeen ja Värtsilään, josta jalkaisin saloteitä Korpiselän ja Ilomantsin kautta Koitajoen Lylykoskelle. Sieltä

veneellä tätä koskirikasta jokea Pielisjoen varteen Uimaharjulle. Höyryveneellä Joensuuhun tai myös edelleen B 14:n mukaan. - Tämä matka on tosin vaivalloinen, mutta hyvin vaihteleva: etelässä Laatokka ja Karjalan ihanimmat seudut, Jänisjärvestä Koitajoelle synkintä saloa ja vihdoin Koitajoen monet rajut kosket, joista erittäin mainittakoon Kuusamo ja Pamilokoski. Monesta koskesta käy laskea veneelläkin.

14. Matka Joensuusta Nurmekseen, tapahtuu tavallisesti suoraan höyryveneellä. Kuitenkin pitää matkailijan poiketa Koitajoen Pamilokoskelle ja Kolin kukkuloille, jotka ovat Pielisjärven länsirannalla Juu'an pitäjässä.*a.)* Matka Koitajoelle alotetaan joko Enon kirkolta, josta jalkaisin joelle Lylykoskelle (josta edelleen B 13:n mukaan), tai Uimaharjulta vähän ylempää Pielisjoen varrelta, josta jalkaisin metsäpolkuja Pamilokoskelle; sieltä takaisin veneellä Koitajokea Pielisjoelle. (Tällä matkalla on Siikakoski, josta käy laskea veneellä.) Kumpaakin näitä matkoja käy esittää ainoastaan tottuneille matkailijoille, jotka eivät pelkää mitään vastuksia eikä vaivoja.

b) Matka Kolin kukkuloille voidaan usein mukavasti tehdä höyryveneellä perille asti. Jos ei kuitenkaan satu laivakulkua sinne suoraan, päästään Kolille sopivimmin soutamalla Pielisjärven poikki järven itärannasta Läpikäytävästä, johon kaikki näiden vesien höyryveneet poikkeavat. Pääsee Kolille maitsekin Ahvenisten sillalta Pielisjärven alapäästä eli Pielisjoen niskasta. Maantie, 10 km., kulkee kauniin Herajärven ohitse, josta ei ole muuta kuin huono metsäpolku Kolille.

*

Varustautuminen pitkälle matkalle.

Viihtymys pitkällä jalkamatkalla riippuu hyvin suuresti tarkoituksen mukaisista varuksista, jonka tähden niistä on pidettävä hyvää huolta. Puvun pitää täyttää monta ehtoa: sen tulee olla mukava kävelylle, soveltua yhtä hyvin kauniilla ilmalla kuin kylmässä, tuulessa ja sateessa, yhtä hyvin kaupunkioloissa ja höyrylaivoilla kuin syrjäisimmissä maakylissä; sen tulee olla kevyt, kestävä ja viimeksi vielä helppo pestä ja korjata. Saadakseen sellaisen puvun, joka täyttää kaikki nämä vaatimukset, täytyy jalkamatkailijan heti hyljätä kaikki sellaiset mietteet, miten hän matkallaan voisi esiytyä muhkeassa seurapuvussa, sillä kantamukseen ei sovi muuta kuin mikä jalkamiehelle on kaikkein välttämättömintä. Mutta sopiva puku salliikin tämän supistuksen. Eikä matkailijan tarvitse pitääkään lukua mistään seuraelämän vanhoista kaavoista tai etuluuloista tai »mitähän ihmiset sanovat», jos hänen pukunsa onkin niin taikka näin. Hän liikkuu vapaasti kaikissa tiloissa ja pysyy sinä, kuin on: matkailijana.Tässä seuraa näiden perusaatteiden mukaan käytöllisen kokemuksen nojalla tehty varustusehdotus jalmamaikailijalle, sekä miehelle että naiselle.

Pukimet. a) *Miehelle*: Flanellipaita, mukavat hihansuut, leveä, alas käännetty, kiinni ommeltu kaulus, jonka alle kaulaliina solmitaan; väri mielen mukaan, ei kuitenkaan arkalaatuinen; kastumisesta välttämättä tapahtuvan kutistumisen tähden tehdään paita väljäksi, varsinkin hihat kyllin pitkiksi. Nanu meımn malliin ja väljät polvihousut hyvästä villakankaasta, joka ei pelkää kastumista. Sekä mekkoon että housuihin pitää teettää niin monta taskua kuin mahdollista. Liivi ei ole välttämätön, vaan on kuitenkin usein, esim. vesimatkoilla, hyvään tarpeesen. Pitkät, tummansiniset tai mustat villasukat. Jalkineista tuonnempana. Alushousut, myöskin polvihousujen malliin, mieluisimmin liinaiset. Päällysvaatteeksi paksu, pehmoinen saali, joka samalla tekee peitteen virkaa. Eri päällystakki tai sadetakki on soveltumaton. Soveliain päähine on kevyt, pehmeä huopahattu. Erittäin sopivia ovat n. s. »sänkihatut» (»ullstump»), joita saadaan esim. Vecksellin hattukaupasta Helsingistä 4 m:kalla. Pitkä yöpaita.

Pitovaatteita tarvitaan ainoastaan yhdet, flanellipaitoja ja alusvaatteita sitä vastoin kerran muuttaa; suurempi varasto on liikaa, kun on helppo toimittaapesua matkalla. Sukkia ja nenäliinoja kuitenkin runsaammin.

Muist.: Jos käytetään muuten mukavaa ja kevyttä polvihousupukua, otettakoon suojaksi itikoilta kevyet, hienosta liinakankaasta tehdyt säärykset vedettäväksi tarpeen tullen sukkien päälle jalkaan.

b) *Naiselle*. Päällyspaita ja lyhyt, yksinkertainen hame flanellista tai muusta pehmeästä villakankaasta.

Flanellipaidan päälle napillinen mekko pehrneästä ja kastumista pelkäämättömästä villakankaasta. Alusvaatteita ainoastaan kerran muuttaa, kun on matkalla helppo toimittaa pesua. Nenäliinoja ja sukkia runsaammin. Kaikkien vaatteiden pitää olla hyvin käyvät, mukavat ja niin kiinnitetyt, ett' eivät estä vapaata liikettä. Villasukat. Jalkineista tuonnempana. Päällysvaate ja päähine samat kuin miehellä, katso edeltä. Sitä paitsi, jos välttämättä tahdotaan, ohut, kevyt gumminen sadetakki. Pitkä yöpuku.

Jalkineet. Nauhakengät pehmeästä, kastumista sietävästä nahasta (vasikannahasta), niin korkeat, että keträkset peittyvät; puolipohjitetut; kannat matalat ja leveät. Pohjia ei saa naulata, vaan on ommeltava kiinni; ne pitää tehdä leveämmiksi itse kenkiä, että kivikossa astuskellessa suojelevat päällisiä repeytymiseltä ja hankautumiselta. Kengät pitää ennen matkalle lähtöä astua hyvästi jalkain mukaisiksi.Sopimattomat ovat pitkävartiset saappaat; samoin matalat kengät, joihin pääsee hiekkaa ja pikku kiviä. Nappikenkiä on samoin vältettävä, ne kun eivät anna sovitella kengän väljyyttä tarpeen mukaan; ne usein puristavat, kuin jalka rasittuessaan turpoaa.

Paitsi varsinaisia kävelykenkiä kuuluu varuksiin kevyet kengät levähdyspaikoissa pidettäväksi. Erittäin sopivat siihen ovat matalat pieksut (lipokkaat), joissa on kaksinkertaiset pohjat.

Muut tarpeet. Karkea pyyhe. Saippuata. Ompelutarpeita vaatteiden korjaamisen varalle; lankaa sukkien toppausta varten. Tulitikkuja. Puukko vyölle. Kompassi. Karttoja (maanmittaushallituksen karttalehtiä, leikeltynä taskukokoon ja palttinalle liimattuna, taikkapa Matkailijayhdistyksen karttakirja). Matkailijayhdistyksen matkakäsikirja. Sidelaastaria, jotakin parantavaa laastaria, palttinatilkkuja tai anttiseptistä (puhdistettua) pummulia; vaseliinia tai lanoliinia. Kiniiniä ja ooppiumia (käytettäväksi lääkärin määräyksen mukaan).

Reppu. Hyvän taakan ensi ehto on, että sen paino kantaessa voi tasan jakautua molemmille olkapäille ja että se antaa liikkua niin vapaasti kuin suinkin mahdollista. Ensikertalaisten ja naisten usein käyttämä tapa kantaa taakkaansa yhdestä hiihnasta yhdellä olkapäällä on pitkällä matkalla sopimaton; sillä ruumiin epätasainen sälyttäminen vääntääviistoon asentoon, jota paitsi toisella puolella oleva kantamus heilahtaa joka askeleella, joka on aikaa myöten väsyttävää, taikka täytyy toisen käden olla kiinni estämässä tuota heilumista. Käytöllisin on siis sen muotoinen reppu, jota kannetaan seljässä. Sellainen pitää olla niin nais- kuin miesmatkailijankin kantamus. Reppua tehdessä tulee ottaa huomioon seuraavata: Kantohiihnojon pitää olla leveät ja pehmeät, niin että ne eivät hankaa olkapäitä eikä kainaloita; ne eivät saa estää vapaata hengitystä eikä siis olla ristissä rinnan päällitse; ne paikat, joissa hiihnat ovat kiinni itse kantamuksessa, eivät saa olla liikkuvaiset toisiinsa nähden, sillä vähäinenkin hiihnojen luistaminen tai kantamuksen muodon muuttuminen väsyttää ja on esteeksi; kantamuksessa ei saa olla pehmeä, kuumentava pinta selkää vasten. Näiden määritelmäin lisäksi täytyy vielä panna se ehto, että reppu hyvästi suojelee kantamusta kastumiselta eikä itse ole raskas. Ohjeeksi hyvän matkailurepun tekijälle seuraa tässä tarpeelliset neuvot.

Alusta. Näistä vaatimuksista ensi ryhmän täyttämiseksi on hyvässä matkailurepussa tavallisesti selkää vasten soveltuva alusta puusta. Siihen kuuluu kaksi hienoa liistaa, jotka kantaessa ovat selkää vasten. Nämä liistat, joita vast' edes sanomme pituusliistoiksi, yhdistetään kahdella poikkiliistalla. 84:llä sivulla on kuvia repun puualustasta ja 85:llä sivulla sen tekemiseen tarpeelliset mitat. Alustoita on tähän merkitty kahta kokoa: I on repun alusta täys'kasvuisellemiehelle, II naiselle ja nuorisolle. Kaikki mitat ovat centimetreissä.

Soveliain puulaji on tammi tai kataja; sopii kuitenkin käyttää koivuakin.

Pituusliistat *ADBC* ovat vähän kaarevat, kuten näkyy syrjäkuvasta; suurin kaarevuus on *G*:n kohdalla, vähän *B*-pisteen yläpuolella. Poikkiliista yläpäässä *AA* on suora, alapäässä *ECCE* kaareva ja kaarevin *F*:n kohdalta.

Liistojen paksuus on 1 cm; kuitenkin pitää *C*:stä *E*:hen päin kapenevain alaliistan päiden olla vähän paksummat, 1,5 cm. Pituusliistat upotetaan poikkiliistoihin sitä varten tehtyihin tappikoloihin. Kuin liistat on asian mukaisesti sovitettu yhteen (puunauloilla kiinnittäen, ei rautanauloilla), pyöristetään kaikki terävät särmät ja varsinkin sopii pituusliistoja melkoisesti hienontaa, niin että niiden suurin paksuus on ainoastaan 0,8 cm.

Hiihnojen kiinnittämiseksi 85:llä sivulla taulussa merkittyihin paikkoihin, käytetään vahvoja, kapeita nahkahiihnoja, sitoen niillä varsinaiset kantohiihnat kiinni. Jokaista sellaista sidenahkaa varten tehdään liistaan kaksi reikää rinnakkain, 1,8 cm päähän toisistaan. *E*:hen kiinnitettyä hiihnaa varten sopii kuitenkin tehdä leveä reikä, josta hiihnan pää pujotetaan lävitse, jonka jälkeen se ommellaan kiinni, niin että hiihna silmukkana ympäröitsee puolen liistaa.

Kumpaisessakin kantohiihnassa on pitempi osa, joka kiinnitetään *D*:hen, ja lyhempi osa, joka ommellaan kiinni *E*:hen sillä tavalla, kuin äsken oosoitettiin. Vasemmalla puolella yhdistetään nämä osat toisiinsa soljella, joka on ommeltu kiinni hiihnan lyhempään osaan; oikealla puolen ommellaan lyhemmän osan päähän koukku ja pitemmän osan päähän rengas, kuten kuvasta näkyy. Tällä tavoin tulee helpoksi saada reppu pian pois seljästä. Kumpaisenkin kantohiihnan pitemmän osan

Liistojen mitat centimetreissä.

Kirjaimet viittaavat edell. å Koko Koko v \ sivulla oleviin kuviiu I II 1 I Ylempi ` Pituus päästä päähän . . . 22 p 18 poikki- * Levevs . . . . i 3 i 3 1 liista Paksuus . . . . '. . . _ . . 1 f 1 Liista : * Pituus päästä päähän . . _ 1 41 * 35 Levevs 0:n kohdalta . . 3,6 8,3 ,, E:n kohdalta . . . 2 2 1 Ahmfl 1 poikki- __ Paksuus 0:n kohdalta. . . . 1 t 1 lısta. L 1 ,, Ezn kohdalta. . . . 1 1,5 1 1,5 1 \ Kaarevuuden syvyys Fıkohd. 3 l 2,5 1 1 Pituus poikkiliistojen sisä- laitain väliltä . . . . 42 35 * Leveys Bzn kohdalta . . . . \ 4 3,7 Paksuus ennen särmien pyö- ituus- l . .. . .. P rıstamısta . . . . p 1 1 E liistat Paksuus B:n kohdalta pyö- _ ristämisen jälkeen . . . . . l 0,7 0,7 l Kaarevuudon syvyys Gm ` 1 1 l \ kohdalta . . . . p 1,5 1 1,4 l

Mitat liistojen kokoon panoa ja hiihnojen kiinni- tyspaikkoja varten, centimetreissä.

Kirjaímet viittaavat edell. sivulla oleviin kuviin 1 KOkO 11-fi _ f , 1 1: _ 7 V 7 f Wfl , ,_ » -_ _- _ l _ _ l - ı -E A Ale GIE E.A DID BB oc I 18 19 35 | 7 10 29 8 A II 15 16 2s I 6 s 24 6 :

tulee olla 55 tai 60 cm pitkä, lyhemmän osan 8 cm. Että kävisi muutella hiihnan pituutta, pitää vasemman puolisessa pitemmässä osassa olla tiheässä reikiä, joihin sopii siirrellä lyhemmän osan solkea; oikealla puolen pitää myöskin käydä samoin siirrellä äsken mainittua rengasta, niin että hiihnat aina voidaan asettaa saman piluisiksi.

Alustaan kiinnitetään varsinainen reppu sillä tavalla, että sen alalaita tulee alempaa poikkiliistaa vasten ja ylälaita ulottuu ylös *D*-pisteesen päin. Repun päälle kiinnitetään saali eri hiihnoilla.

Kun kuitenkin sellainen luja reppu, tehty paksusta, vettä pitävästä aineesta, on raskas ja sitä paitsi lyheille jalkamatkoille paljon tilavampi, kuin olisi tarpeenkaan, kerrottakoon tässä myöskin toisenlainen reppulaitos.

Hankitaan kolme pientä pussia vettä pitävästä kankaasta, esim. gummivaatteesta. Yhteen niistä sovitellaan ne tavarat, joita joka päivä tarvitaan, toiseen muuton varalle otetut vaatteet, kolmanteen muut kapineet. Pussien suuruus sovitetaan itsekunkin tarpeen mukaan; esim. mainittakoon seuraavat mitat: yksi niistä 40 cm pitkä ja litteäksi oiaistuna 20 cm leveä (varavaatteita varten), toiset yhtä leveät, vaan ainoastaan 35 cm pitkät.

Nämä pussit täytetään ja sidotaan kukin erikseen. Yhteiseksi koteloksi niille tehdään ohuesta purjekankaasta tai vahvasta palttinasta laukku, 42 cm leveä, 30 cm korkea ja niin avara, että se pakattuna on noin 15 cm paksu. Tämä laukku eli pussi, kiinni pantuna hiihnoilla ja soljilla tai sidenuoralla kiinnitetään alustaan hiihnoilla, jotka 84:llä sivulla näkyvät kuvissa *B*:n ja *C*:n välillä. Saali kiinnitetään sitte tämän laukun päälle *A*:n ja *B*:n välisillä hiihnoilla. Nämä molemmat hiihnaparit ovat niin asesetut, että ne, kiinnitettyinä pituusliistoihin*B*:n kohdalle, ovat ommellut yhteen noin 8 cm pituudelta ja sitte jakautuvat pitempään, 65 tai 70 cm, osaan alas päin *C*:tä kohti, josta lyhempi pala solkinen tulee vastaan, ja lyhempään, soljella varustettuun osaan ylös päin *A*:ta kohti, josta pitempi 35 cm, osa tulee vastaan.

Tällaisesta laitoksesta on se etu, että palttinainen ulkopussi on kevyt ja helposti menevä siteitä kiinnittäessä niin pieneen tilaan kuin mahdollista. Sitä paitsi voidaan lyhyille sivumatkoille lähteissä jättää reppu kokonaan pois,

kun sill' aikaa tarvittavat varukset kyllä sopivat yhteenkin pieneen pussiin, joka on helppo kuljettaa mukana.

Kun gummipussit ovat vettä pitävät, ei palttinapussin tarvitse olla. Mutta jos tahdotaan saada sekin samanlaiseksi, käy se helposti päinsä kastamalla valmis palttinapussi keitettyyn liinaöljyyn.

Palttinapussissa on vettä pitäväin pussien ohella vielä kyliksi tilaa varakengille ja uimapyyhkeelle.

*

Yleisiä sääntöjä.

Matkasuunnitelman kaikkia yksityiskohtia ei pidä edeltä päin määrätä, vaan ainoastaan yleisin piirtein. Matkailijan pitää aina säilyttää täysi vapautensa toimia, miten asianhaarat milloinkin vaativat.

Seura on huvittava, jos se on hyvä. Sen tähden liittyköön ainoastaan kokeneita kävelykumppaneja yhteen. Satunnaisille retkille tai lyhyille väleille pitkällä matkalla ei kuitenkaan tarvitse välttää yhtymistä uuteen seuraan, sillä usein voidaan siitä saada paljo huvia. Täytyy kuitenkin säilyttää vapaus erota milloin hyvänsä seurasta.

Aika ja nopeus. Jos matkalle aiottu aika on tarkkaan määrätty, ei pidä matkustettavaksi valita suurta alaa, sillä kiire hävittää huvimatkan ilon. Kävelyn nopeus voidaan keskimäärin arvata 30 kilometriksi päivässä. Jos tarvitaan pikamarssia, voivat tottuneet kävelijät astua 40 tai 45:kin km päivässä, jopa monena päivänä peräkkäinkin.

Matkakuluihin voidaan kävelyllä arvata menevän 1 tai 1½ markkaa päivässä. Jos on soutumatkoja,enenevät menot. Samoin ovat kustannukset kaupungeissa ja höyrylaivoilla melkoista suuremmat. Aina on varustettava mukaan kylliksi pientä rahaa. Ei koskaan pidä maksaa tasaisin markoin, jos vain saadaan vaihdetuksi. Jos matka käy kaupunkien kautta, on sovelias vaihtaa osa rahoista pankkilipuiksi, ett' ei tarvitse pitää varsin paljoa puhdasta rahaa muassa.

Päivän jako. Jos on pitkiä matkoja ehdittävä, tulee pitää yleisenä sääntönä päiväyksien jakaminen siten, että noin kolmas osa astutaan aamulla ja muu matka iltapäivällä ja illalla; puolipäivän hetket, var- sinkin kirkkaina, kuumina päivinä, on levättävä. Tavallisessa marssissa ja milloin jonkun seudun merkillisyyksiä on katseltava, sovitetaan kävely satunnaisten asianhaarain mukaan.

Ruokajärjestys jalkamatkalla meidän maassamme sovitetaan olojen mukaan. Yleisenä sääntönä olkoon, että pitää nurisematta tyytyä siihen, mitä on tarjona, ja syödä mitä hyvänsä, kuin vain maistuu. Omaa evästä on vaikea kantaa mukana, kuitenkin pitää aina teetä olla repussa. Levähdyspaikasta lähteissä otetaan aina leipää ja, jos mahdollista, pari munaa taskuun; sen evään avulla tullaan toimeen, vaikka matka lähimpään taloon olkoon pitkäkin.

Kävelijän pahin kiusaaja on jano; sen voittamiseksi on kieltäytyminen välttämätön. Juoda joka lähteestä on turmiollista ja auttaa ainoastaan hetkiseksi.Jos ensi päivät vastustaa juomisvirvoituksen haluansa, niin loppuu janon tunne vähitellen. Iltasilla kävelyn päätyttyä sopii sitte juoda kylliksen, ja varsinkin tekee lämmin tee hyvää. Virvoitukseksi otettakoon sitruunoita reppuun; puoli sitruunaa riittää kyllin sammuttamaan janoa pitkäksi aikaa.

Taskumattia ei pidä hyvällä kävelijällä koskaan olla. Hän ei saa missään tapauksessa vähentää voimiansa nauttimalla väkeviä juomia; olutta hän kuitenkin saattaa vähän juoda.

Opasta on käytettävä ainoastaan suurimmassa tarpeessa. Viehättävämpää on omin neuvoin etsiä tietä, vaikkapa tulisikin tehdyksi pieniä kierroksia, kuin ajattelemattomasti kuljetuttaa itseään toisella. Kartta ja kompassi sekä tien kyseleminen riittävät useimmissa tapauksissa ihan kylliksi.

Yösijaksi on talossa, jonka siisteys epäilyttää, mieluisemmin valittava lato tai aitta kuin asuinhuone. Jos kuitenkin täytyy jäädä huoneeseen, on olkivuode latialla parempi kuin sänky. Aina pitää riisuutua täydelliseen

yöpukuun silloinkin, kuin maataan ladossa; lepo ei tule riittäväksi, jos maataan vaatteissaan.

Uida tai **kylpeä** pitää vähintäin kerran päivässä.

Jalkojen hoidosta tulee pitää tarkkaa huolta. Jo ennen matkalle lähtöä on jalkoja karaistava. Se tapahtuu siten, että joka ilta pestään ne vedellä jasaippualla (jos ei muuten joka päivä käytetä kylpyä) ja sitte hyvästi kuivataan; nahkan kovettumat hierotaan pesemisen jälkeen vaseliinilla tai lanoliinilla. Samoin juuri on tehtävä matkalla. Jos tulee rakkoja, pistetään neulalla lävitse ompelulanka, vesi tiukkuu silloin pois- ja lanka, joka leikataan siihen jäämään, pitää reiät auki; tämä pistäminen tuskin tuntuukaan. Jos hankautuu jokin paikka nahattomahsi, on se pidettävä puhtaana, voideltava sinkkisalvalla ja peitettävä liinatilkulla. Sukkain muuttaminen joka päivä edistää jalkojen pysymistä terveenä.

Jalkineita ei saa voidella heti ennen käyttämistä. Jos ne ovat läpimärjät, ei niitä saa kuivata kovin lämpimässä, vaan vähitellen. Kutistumisen estämiseksi on sovelias sulloa ne hyvästi täyteen kauroja. Jos niitä ei ole saatavissa, käytetään kuivia heiniä tai olkia. Jos kengät tällä tavoin pannaan illalla lestille, ovat ne seuraavana aamuna ihan kelvolliset jalkaan.

Pesua toimitetaan niin usein kuin mahdollista. Villaisten pesemistä on valvottava, ett' eivät ne kukistuisi.

Kantamuksen paino. Täyteen sullotun repun ja saalin paino ei saa olla suurempi kuin 7 kiloa täys'kasvuiselle mieskävelijälle ja 5,5 kiloa naisille ja nuorisolle.

Ilmoitus

Yhteisellä nimellä Matkailu ja Vireys toimitetaan sarja itsenäisiä vihkoja, joihin tulee kuvauksia matkustuksilta omassa maasa ja kirjoituksia vireyttä edistävistä aineista. Nämä vihot ovat varsinkin aiotut vaurastunneelle nuorisolle kehoituskseksi ja ohjeeksi heidän valitessaan jotakin tehtävää lupa-ajoiksi ja virkistystä muiksi vapaa-

ajoiksi. Tämän aikeen totuttaminen käy mahdolliseksi siten, että monelta taholta on luvattu apua.

Mathkailu ja Vireys sarjaa on ilmestynyt

I Kesämatkoilla kanootissa. Kirjoitti toht. August Ramsay, vuonna 1890. Hinta 1:75 p.

II Jalkamatkoilta. Kirjoitti toht. August Ramsay, vuonna 1891. Hinta kansissa 1:75 p:iä, ilman kansia 1:50 p:iä.

Porvoossa Jouluussa 1891.

Werner Söderström.